



Всеукраїнська загально-політична і літературно-художня газета

# КРИМСЬКА СВІТЛЯЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 8-9 (1790)

П'ятниця, 28 лютого 2014 р.

Видавється з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

## «ХТОСЬ СКАЗАВ: ЦЕ Ж НЕБЕСНА СОТНЯ ЙДЕ НА НЕБО ЗА УКРАЇНУ...»

\* \* \*

На Майдані сьогодні тихо.  
Плаче свічка, звучать молитви,  
Вже прогнали страшне ми лихо,  
І не чути вже грому битви.

Перемога! Вже Україну  
Гвалтувати не дамо нікому!  
Але скільки ж прекрасних хлопців  
Не повернуться вже додому.

Повертаються в домовинах  
Пропорами і квітами вкриті.  
Це найкращі Сини України  
Зека звірами підло вбиті!

Коли їхали, їм говорили —  
«Там стріляють  
і можуть вбити».

Та Україну вони любили,  
Вільно й чесно хотіли жити.

В серці смуток і туга сьогодні,  
Ллються слізози по всій країні.  
Хтось сказав —

це ж НЕБЕСНА СОТНЯ  
Йде на небо за Україну...

Боже мілій — спаси Україну,  
Хай в ній правда і віра  
воскреснуть!

Хай повік її захищає  
Ця свята СОТНЯ НЕБЕСНА...

Андрій ГЛУЩИК

м. Костопіль

З минулого «чорного» четверга — з 20 лютого й по сьогодні Україна продовжує хоронити своїх кращих синів і дочок, які загинули під час останніх найкрайніших сутичок на барикадах у центрі Києва, а найбільше — від куль снайперів, котрі отримали злочинний наказ стріляти по мирних людях. 88 тільки офіційно підтверджених Міністерством охорони здоров'я смертей! Страшна, кривава, неподільська ціна за ту тишу, яка стоїть тепер над Майданом. За те, що Янукович уже не президент і оголосив у розшук разом з його найближчими попілчниками Пішонкою, Захарченком та компанією. За те, що рантом «прозрілі» регіонали тепер масово виходять з

правлячої колись партії і наввипередки таврутують свого вчоращеного босата-тирана. За те, що переформатована Верховна Рада України, очолювана відтепер опозицією, взялася наводити лад у розтерзаний, розграбований, сплюндрований, але не скореній країні. Не скореній, завдяки саме їм, полеглим Героям Майдану...

Що ж маємо тепер зробити, як діяти, щоб віддячити нашим Героям, нашім УКРАЇНСЬКИЙ НЕБЕСНИЙ СОТНІ, за їхню наявущу жертву?

Звернення Голови Верховної Ради України Олександра Турчинова до народу України читайте на 2-й стор.



## ТИСЯЧІ КРИМСЬКИХ ТАТАР ВИЙШЛИ У СІМФЕРОПОЛІ ПІДТРИМАТИ УКРАЇНУ

Біля стін Верховної Ради Автономної Республіки Крим у середу зібралися близько 6 тисяч представників кримськотатарського народу, яких скликав Меджліс на мітинг на захист цілісності держави Україна, повідомляє кореспондент Укрінформу. Мітингарі стояли під українськими пропорами і національними пропорами кримських татар, скандуючи: «Аллах акбар», «Слава Україні» і «Героям слава». Тут же біля стін



парламенту під російськими пропорами і пропорами АРК зібралася група проросійських активістів, скандуючи: «Севастополь, Крим, Росія». Мітингарів розділяв подвійний ланцюг міліції. Спричинило масовий мітинг повідомлення про те, що того дня у Верховній Раді Криму мало відбутися позачергове пленарне засідання, на якому планувалося розглянути питання про суспільно-політичну ситуацію і про звіт уряду. Неофіційно ж говорилося, що кримські парламентарі збиралися порушити питання про повернення Криму до Росії.

(Продовження на 2-й стор.)



Як же в декого  
Руки сверблять,  
Хто божився  
У дружбі — у вічній,  
В любові.  
Як же хочеться їм  
На курок автомата  
Натиснути знов:  
Будь-що привід шукають  
Напитися братньої крові,  
І хто в домі господар  
Усім нагадати заодно...  
Запізнились, шановні!  
Тут ваші стандарти  
Уже не проходять.  
Олімпійський вогонь —  
Запальничка в зрівнянні  
З майданним вогнем,  
Що в серцях спалахнув  
І, підхоплений  
Всюди народом,  
Запалив вільний дух,  
Духом творення  
Нині й живем.

Ми не ті, що були  
Під п'ятою й кийками  
Бандитської влади.  
Ми загнули, що є  
Гідні подиву й шані  
Герої у нас.  
І навчило життя  
Будувати такі барикади,  
Що здолати не зможе

Ніякий у світі спецназ.  
Учораши раби,  
Ми розправили плечі —  
Широкі й могутні.  
Бо нарешті здолали  
В собі перед злом  
Переляк.

## БРАТАМ

І відкрилося нам,  
Наче дихання друге,  
Майбутнє.  
І оновлене дихає  
Вільно земля.  
Рідній їй присягли ми  
На вірність життям  
І своєю любов'ю.  
Дати лад в ріднім домі —  
Немає нам інших  
Насправді турбот.  
І не треба лякати нас —  
Звідали страху і крові,  
Навіть кулі і ті  
Не спинили повсталій  
За правду народ.

А та правда у тім,  
Щоб всяку сущому  
В нашому спільному домі  
Вільно дихалось,  
Справді по-людські,  
У злагоді й мирі жилось.

I хто б що не казав,  
Не бажаємо зла ми нікому,  
Бо на те і Майдан наш,  
Щоб разом долати нам зло.  
А якщо непереливки:  
Руки сверблять та ще так,  
Шо уже до нестями,  
І когось захищає  
Вже мариться просто комусь,  
Зупиніться, згадайте:  
Ви ж нас називали братами.  
Але флот заберіть свій,  
Щоб жити було нам  
Спокійно в Криму.  
Погостити, будь ласка:  
На море приїдете влітку.  
Окрім Криму,  
Є диво велике —  
Багатство Карпат.  
Лиш не треба нам розбрата:  
Вчимось  
По-людському жити,  
Так, як рівний із рівним —  
А отже, як брат.  
Та зображені ж нарешті,  
Що ми вочевидь не холопи.  
І хохли — то в минулім:  
Ми вільними стали людьми.  
Ми партнери і вам,  
І партнери Європі.  
І звемось українцями.  
Крапка. Це — ми!  
Іван ЛЕВЧЕНКО

25 лютого 2014 року



## КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

**ЗАСНОВНИКИ:**  
Міністерство культури і туризму України,  
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети «Кримська світлиця» нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства «Просвіта» «БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ»

**Головний редактор**  
**Віктор КАЧУЛА**

Газета зареєстрована  
Міністерством юстиції  
України  
Реєстраційне свідоцтво  
КВ № 12042-913ПР  
від 30.11.2006 р.  
Індекс: 90269

Редакція не завжди по-  
діляє думки авторів публі-  
кацій, відповідальність за  
достовірність фактів не-  
суть автори.

Рукописи не рецензують-  
ся і не повертаються. Ли-  
стування з читачами - на  
сторінках газети.

Матеріали для друку  
приймаються в електрон-  
ному вигляді. Редакція  
залишає за собою пра-  
во скороочувати публі-  
кації і редактувати мову.

**ТЕЛЕФОНИ:**  
головного редактора -  
(067) 650-14-22  
(050) 957-84-40

**АДРЕСА РЕДАКЦІЙ:**  
95006, м. Сімферополь,  
бул. Гагаріна, 5,  
2-й пов., к. 13 - 14  
e-mail: kr\_svit@meta.ua  
http://svitlytsia.crimea.ua

Віддруковано в ТОВ  
«МЕГА-Поліграф»,  
м. Київ, вул. Марко  
Вовчок, 12/14,  
тел. (044) 581-68-15  
e-mail: office@mega-  
poligraf.kiev.ua  
Тираж — 2000

**ВИДАВЕЦЬ -**  
ДП «Національне  
газетно-журнальне  
видавництво»  
Генеральний директор  
Олеся БІЛАШ  
03040, м. Київ,  
вул. Васильківська, 1,  
тел./факс  
(044) 498-23-65  
Р/р 37128003000584  
в УДКСУ у м. Київ  
МФО 820019  
код ЕДРПОУ 16482679  
E-mail:  
vidavnicstvo@gmail.com

Розповсюдження,  
передплата, реклама:  
тел. +38(044) 498-23-64;  
+38 (050)310-56-63

## КРОКИ ВЛАДИ

Верховна Рада України, яка працювала з минулого п'ятниці без вихідних, на засіданні у неділю ухвалила низку надзвичайно важливих кадрових рішень.

Зокрема, народні депутати 285 голосами ухвалили постанову про покладення на Голову ВР Олександра Турчинова обов'язків Президента України відповідно до статті 112 Конституції.

Водночас Верховна Рада звільнила Дмитра Табачника від виконання обов'язків міністра освіти і науки України, а Леоніда Кохару — від виконання обов'язків міністра закордонних справ. За це проголосували відповідно 236 і 237 народних депутатів.

Крім того, парламент 287 голосами звільнив Раїсу Богатирьову від виконання обов'язків міністра охорони здоров'я. У пояснювальній записці до постанови зазначається, що протягом останнього часу Богатирьова «не забезпечила належної реалізації нівід'ємного права кожної людини на рівний та справедливий доступ до охорони здоров'я та якісної і своєчасної медичної допомоги».

За повернення урядової резиденції «Межигір'я» у державну власність проголосувало 342 народних депутати. Як заначається у пояснювальній записці, таке рішення ухвалено «з метою відновлення права власності українського народу». Відповідна постанова набирає чинності з дня її ухвалення.

У неділю Верховна Рада остаточно скасувала дію норм законів, ухвалених 16 січня 2014 року. Автор цього законопроекту Віктор Пинзеник пояснив цю необхідність техніко-юридичними проблемами, через які ці закони не були скасовані, і питання щодо чинності цих докumentів залишалось неврегульованим. Таким чином, депутати повернули попередні редакції Кодексу України про адміністративні правопорушення, Господарського процесуального, Кримінального, Цивільного процесуального кодексів, Кодексу адміністративного судочинства України, законів про міліцію, про прокуратуру, про інформаційні агентства тощо.

Скасовано й закон «Про засади державної мовної політики». Закон про мови був ухвалений 3 липня 2012 року і дозволяв використовувати російську мову в офіційному діловодстві в регіонах, де щонайменше 10% жителів говорять цією мовою.

Крім того, Верховна Рада повернула собі повноваження, які прорвалися в приміщення Верховної Ради Криму, залишили будівлю. Як повідомляє кореспондент Радіо «Свобода», після того, як учасники антисепаратистського мітингу вибили бокові двері і з вигуками «Аллах Акбар» зайдли на перший поверх будівлі ВР Криму, до них вийшов Постійний Представник Президента України в Криму Віктор Плакіда. Потім до них підійшов Рефат Чубаров і вони разом заспокоїли людей. При цьому кілька десятків правоохоронців, які перебували в будівлі, не перешкоджали протестувальникам.

Люди, які прорвалися в будівлю, вимагали покликати до них «сепаратистів і голову ВР АРК Володимира Константинова». Зрештою Р. Чубаров переконав їх покинути парламент, пообіцявши, що наступного дня на сесії депутати почнуть розглядати проблеми кримськотатарського народу.

Перед штурмом спікер В. Константинов оголосив передчу через відсутність кворуму. Під час штурму він передав через своїх помічників, що сесії сьогодні не буде. Р. Чубаров сказав, що нинішні події — це урок для всього Криму і влади.

Внутрішню площину перед парламентом Криму контролюють антисепаратисти, проросійські прихильники залишили територію довкола парламенту. Кількість постраждалих внаслідок сутичок між проросійськими активістами і учасниками антисепаратистського мітингу наразі невідома. Кореспондент Радіо «Свобода» каже, що бачив щонайменше двох легко поранених. Їм надали допомогу в медпункті парламенту.

на призначати суддів. За відповідний законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань судоустрою та статусу суддів» проголосувало 314 народних депутатів.

\* \* \*

Верховна Рада України 22 лютого ухвалила постанову про проведення 25 травня цього року досрочових президентських виборів після того, як екс-президент України Віктор Янукович уранці того дня зник після майже тримісячних масових акцій протесту на території всієї України. Його місцеперебування досі невідоме, він оголошений у міжнародний розшук.

Наймовірнішими кандидатами на посаду президента є відомий український боксер, лідер партії «УДАР» Віталій Кличко, один з активістів Майдану і відомий бізнесмен, власник «5-го каналу» Петро Порошенко, лідер парламентської фракції «Батьківщина» Арсеній Яценюк, лідер ВО «Свобода» Олег Тягнибок. Також серед можливих кандидатів називають лідера ВО «Батьківщина», екс-прем'єра Юлію Тимошенко, нещодавно звільнену з місця позбавлення волі, але її адвокат Сергій Власенко заявив, що вона не робила заяви про намір балотуватися на цих виборах.

\* \* \*

Новий уряд України має бути сформований з професіоналів, які мають незаплямовану репутацію, а не з партійних функціонерів. Про це заявляє Коло довіри Майдану — група громадських активістів, які представляють Автомайдан, медіків, воїнів-афганців, «Правий сектор» тощо.

Серед авторів заяви — Сергій Поярков, Ольга Богомолець, Дмитро Ярош, Олег Михнюк, Володимир В'ятрович, Руслана Лижичко, Святослав Вакарчук та інші. За їхніми критеріями, членами Кабінету Міністрів не можуть бути учасники списку ста найбагатших людей країни, керівники органів виконавчої влади та співробітники адміністрації президента, які працювали на посадах з 2010 року.

Досі від роботи кандидата в галузі має бути щонайменше сім років, п'ять з яких на керівні посаді. Претенденти на міністерські посади мають пройти перевірку на непричітність до порушень прав людини і відсутність інформації про корупцію. Самі учасники Кола довіри Майдану на керівні посади не претендують, ідеється в заяви.

## ТИСЯЧІ КРИМСЬКИХ ТАТАР ВІЙШЛИ У СІМФЕРОПОЛІ ПІДТРИМАТИ УКРАЇНУ

(Продовження. Поч. на 1-й стор.)

Лідер Меджлісу Рефат Чубаров переконав протестувальників, які прорвалися в приміщення Верховної Ради Криму, залишили будівлю. Як повідомляє кореспондент Радіо «Свобода», після того, як учасники антисепаратистського мітингу вибили бокові двері і з вигуками «Аллах Акбар» зайдли на перший поверх будівлі ВР Криму, до них вийшов Постійний Представник Президента України в Криму Віктор Плакіда. Потім до них підійшов Рефат Чубаров і вони разом заспокоїли людей. При цьому кілька десятків правоохоронців, які перебували в будівлі, не перешкоджали протестувальникам.

Люди, які прорвалися в будівлю, вимагали покликати до них «сепаратистів і голову ВР АРК Володимира Константинова». Зрештою Р. Чубаров переконав їх покинути парламент, пообіцявши, що наступного дня на сесії депутати почнуть розглядати проблеми кримськотатарського народу.

Перед штурмом спікер В. Константинов оголосив передчу через відсутність кворуму. Під час штурму він передав через своїх помічників, що сесії сьогодні не буде. Р. Чубаров сказав, що нинішні події — це урок для всього Криму і влади.

Внутрішню площину перед парламентом Криму контролюють антисепаратисти, проросійські прихильники залишили територію довкола парламенту. Кількість постраждалих внаслідок сутичок між проросійськими активістами і учасниками антисепаратистського мітингу наразі невідома. Кореспондент Радіо «Свобода» каже, що бачив щонайменше двох легко поранених. Їм надали допомогу в медпункті парламенту.

## Вадим КРИЩЕНКО СТРІЧАЙМО СВІЙ ГРЯДУЩИЙ ДЕНЬ!

Так, є ще сила у народу!  
Не зникла правда від оман!

За всі страждання

в нагороду

Бог дарував для нас Майдан.

Дивись, Європо!

Глянь, Росі!

Як ожика козацька суть.

Ми Правдою Свободу сієм,

Нехай ці зерна проростуть.

Здолаємо колючі терни,

І зло відкінемо старе.

І усвідомим: ще не вмерла,

Іще не вмерла, і не вмре!

Під звук оптимістичних

гасел

Встає вже плем'я молоде.

Тож, браття, з іменем Тараса

Стрічаймо свій

грядущий день!

Злих кривд

натерпілись доволі,

Ta прагнем жити

в добрі й красі.

Ми, українці, діти Волі —

Нехай затямлять це усі!

І усвідомим: ще не вмерла,

Іще не вмерла, і не вмре!

Під звук оптимістичних

гасел

Встає вже плем'я молоде.

Тож, браття, з іменем Тараса

Стрічаймо свій

грядущий день!

Злих кривд

натерпілись доволі,

Ta прагнем жити

в добрі й красі.

Ми, українці, діти Волі —

Нехай затямлять це усі!



# ЗАЛЕЖИТЬ ВІД КОЖНОГО З НАС...

Бійня, вчинена злочинним режимом 18-20 лютого, не могла залишити байдужим жодного, хто вважає що землю своєю. Так і не долікувавшись після попереднього Майдану, гайнув знову до Києва. На відміну від західних напрямків, південний і східний — відкриті. Саме ними влада за наші гроши везе до Києва найманців, які за ті срібліянки, не роздумуючи, рубають гілку, на якій, власне, сидять. Точніше, — нищать демократичну перспективу України, підігрюють кримінальним кланам, які в свою чергу вже відверто здають інтереси нашої Вітчизни сусідній державі.

Приїхав до столиці 20 лютого близько полуночі. До Майдану добиралася пішки, оскільки метро не функціонує. Підходи до Хрещатика вільні зусібіч. Перед входом на сам Майдан більше десятка забитих в оточенні гурту людей. Застиглі тіла, жовті безкровні обличчя. Цих вбито, певно, ще вчора. Ті ж, кого вбили сьогодні, — мов живі, наче прилягли спочити, от лиши невдало вибрали місце...

Ше на під'їзді до Києва сестра сусідкі по купі повідомила телефоном з Києва, що з Будинку профспілок винесено багато обгорілих трупів, які перенесено до Михайлівського собору. Бачивши ту пожежу, сюжет Мустафи Найема про порятування дівчини, не міг відкидати, що могло трапитись і таке. Перед монастирем — чимало людей, автомобілів. Всередині люду ще більше, несуть медикаменти, харчі, одяг. Підтримка киян — просто неймовірна. Зіпершись на ріг дзвіниці, стояв чоловік в касці. Стомлене обличчя, сумний погляд темних очей. Розговорились. Житомирянин. У ранковому наступі, під час повернення Жовтневого палацу, втратив кількох товаришів. Упевнений, що то робота снайперів.

Заглянув до медичної частини. Один з хірургів саме відповідав на запитання тележурналістів. Пояснивав, що це пункт надання першої допомоги, що про жодну нейрохірургію, про операції тут не йдеться. Стріляні, рвані рани, зашиття, гематоми, переломи — ось те, з чим мають справу вони тут. На моє запитання щодо великого числа трупів з Будинку профспілок сказав, що, наскільки йому відомо, до Михайлівського собору з Профспілок привезли лише одного загиблого. Схоже, на цей раз чутки перевелиши реальні втрати.

...Від Михайлівського собору рушив до Українського дому. Всередині ще не прибрано, перед будівлею гора викинутих матраців, якось одяту — все мокре, брудне. Але хлопці щасливі поверненням на попередні позиції. На Грушевського активісти заволоділи складеною

з бетонних блоків «урядовою» барикадою за півста метрів уперед від того місця, де стояла передня «революційна» барикада. Мов мурахи, люди продовжували укріплювати, вивищувати її. Прикриті мішками з піском, біля підніжжя поблискували в ящиках пляшки з коктейлем Молотова, росла гора битого каменю, підносилися догори, росли ряди автомобільних покришок.

Київ сьогодні — це місце, де зустрічаєш непересічних людей, особистостей. Хірург Даринка Рудик з Одеси —тоненька, тендітна дівчина, яка продовжувала виконувати добровільно взяті на себе обов'язки, навіть коли сама отримала запалення легенів; пані Людмила Бобровська з Вінниці, жінка, яка передивилася перервами сні.

Зранку — традиційні Гімн та молитва. Користуючись затишям, пряму до Європейської площа і далі, вгору, до першої барикади на Грушевського. Біля будівлі Уряду стояла невеличка група громадського патруля, більшість з яких, як я зрозумів, були киянами. За сталевою огорожею — кілька службовців кийської муніципальної міліції. За їхнім повідомленням, будівля Кабміну безлюдна. Ні охорони, ні службовців, ні виконуючих обов'язків міністерств.

Далі вулицею, біля Верховної Ради, кілька груп, схоже, «Правого сектора». Дуже серйозні молоді люди. Неговіркі. Не скильні до коментарів. За гратаами — Маріїнський парк. Поміж дерев — гори сміття. Де-неде працюють комунальники, прибираючи той безлад.

Під Верховною Радою стрівся чоловік, що дуже злословив на ходу. На моє запитання, чи не мене це стосується, бо ж поряд не було більше нікого, він підбіг і, розмахуючи руками, став розказувати, що «мерзотник» вислизнув, втік. На запитання, про кого, власне, йдеться, він закліпав очима:

— Та про Захарченка, про кого ж є! Он там спустився до причалу з президентським катером та й гайв Дніпром на Білорусь!

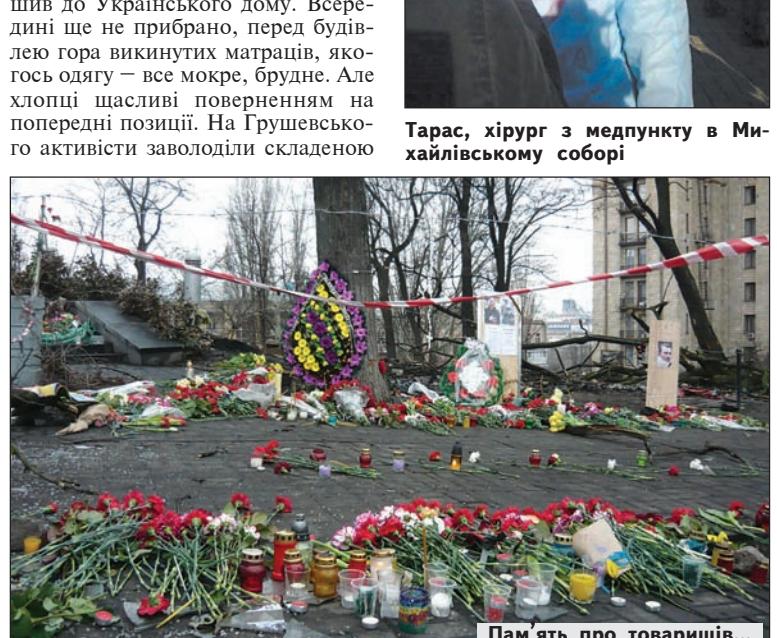
Казав, що колишній міністр МВС був не сам, називав ще одне ім'я, але я не запам'ятив.

Я не міг не завернути на Банкову, де на початку грудня стояв наш блокпост, де я сам відчертав більше двох діб невідлучно. Безлюдність на вулицях вражає. Поодинокі автомобілі, перехожі. Повертаєсь по Інститутській. На перетині Шовковичної, Садової спалени КамАЗи, що блокували проїзд з Інститутської в бік Верховної Ради.

Перед Банковою нечисленний пост Самооборони. Молоді двадцятитилітні хлопці. Відкриті обличчя, спокійна доброзичливість, усмішки. Посередині Банкової жовтосиня загорожа, за якою нещодавно вилискували шоломи підрозділів внутрішніх військ. Нині тут лише семеро бійців Самооборони.

Що вразило на шляху вниз по вулиці Інститутській, то це пробиті кулями сталеві колони вуличних ліхтарів. Десятиміліметровий метал опор пробито в кількох місцях. Мимоволі згадались «бронежилети» бійців Самооборони, завтовшки менше одного міліметра. Тут і

Пам'ять про товаришів...



школа-сад «Консоль», якщо її засновник, голова нинішньої Верховної Ради Криму Володимир Константинов дотримується сьогодні недержавницької, навіть обурливої позиції, про що свідчать заяви кримського парламенту, а школа живе зовсім іншим життям — тут виховують справжніх синів і дочек своєї Вітчизни?

Тож як ділити наш Крим у разі виникнення критичної ситуації? Невже різати по живому, руйнуючи родини, де люди можуть мати полярні погляди, відриваючи від пуповини шкільні ко-

лективи? Вихід один: зробити все, щоб до цього не дійшло. А посприяти цьому багато в чому можуть і наші вчителі, небайдужі самовіддані люди, для яких на першому місці — доля їхніх учнів. Не знаю, як і за що голосує Лариса Георгіївна як заступник голови постійної комісії ВР АРК з освіти, але як директор НВК «Консоль» вона завжди «голосує» на користь учнів. Божити в державі, яку не шануєш, так само некомфортно, як і жити у нелюбій родині.

(Продовження на 11-й стор.)

шою підняла жовто-блакитний прапор у своєму рідному місті, жінка, за плечима якої сто один стрібок з парашутом, — вони разом з колегами рятують життя молодих хлопців, працюючи дуже часто в екстремальних умовах.

...Попри серйозний ультиматум лідера «Правого сектора» пана Яроша, попри певну внутрішню напругу ніч на 22 лютого в Київраді минула досить спокійно, незважаючи навіть на тривогу, підняту охороною Майдану о третій ніч, коли на Хрещатику, з боку Бессарабської площа були помічені, як повідомлялось, «тітушки з двома ящиками коктейлю Молотова». За півгодини залога Київради повернулася в будинок, за годину більшість вже додивлялась перервами сні.

Зранку — традиційні Гімн та молитва. Користуючись затишям, пряму до Європейської площа і далі, вгору, до першої барикади на Грушевського. Біля будівлі Уряду стояла невеличка група громадського патруля, більшість з яких, як я зрозумів, були киянами. За сталевою огорожею — кілька службовців кийської муніципальної міліції. За їхнім повідомленням, будівля Кабміну безлюдна. Ні охорони, ні службовців, ні виконуючих обов'язків міністерств.

Далі вулицею, біля Верховної Ради, кілька груп, схоже, «Правого сектора». Дуже серйозні молоді люди. Неговіркі. Не скильні до коментарів. За гратаами — Маріїнський парк. Поміж дерев — гори сміття. Де-неде працюють комунальники, прибираючи той безлад.

Під Верховною Радою стрівся чоловік, що дуже злословив на ходу. На моє запитання, чи не мене це стосується, бо ж поряд не було більше нікого, він підбіг і, розмахуючи руками, став розказувати, що «мерзотник» вислизнув, втік. На запитання, про кого, власне, йдеться, він закліпав очима:

— Та про Захарченка, про кого ж є! Он там спустився до причалу з президентським катером та й гайв Дніпром на Білорусь!

Казав, що колишній міністр МВС був не сам, називав ще одне ім'я, але я не запам'ятив.

Я не міг не завернути на Банкову, де на початку грудня стояв наш блокпост, де я сам відчертав більше двох діб невідлучно. Безлюдність на вулицях вражає. Поодинокі автомобілі, перехожі. Повертаєсь по Інститутській. На перетині Шовковичної, Садової спалени КамАЗи, що блокували проїзд з Інститутської в бік Верховної Ради.

Перед Банковою нечисленний пост Самооборони. Молоді двадцятитилітні хлопці. Відкриті обличчя, спокійна доброзичливість, усмішки. Посередині Банкової жовтосиня загорожа, за якою нещодавно вилискували шоломи підрозділів внутрішніх військ. Нині тут лише семеро бійців Самооборони.

Що вразило на шляху вниз по вулиці Інститутській, то це пробиті кулями сталеві колони вуличних ліхтарів. Десятиміліметровий метал опор пробито в кількох місцях. Мимоволі згадались «бронежилети» бійців Самооборони, завтовшки менше одного міліметра. Тут і



Варта біля дверей Національного банку України



Гільзи від набоїв, підіbrane на місці розташування ВВ та «Беркута» на вул. Грушевського

там на парапетах, а то й прямо на землі — квіти, запалені свічки.

Не буду описувати події у Верховній Раді — її бачили всі. На диво одностайнє голосування за нового спікера, за виконувача обов'язків міністра внутрішніх справ, голови СБУ, генпрокурора та ін. когось порадувало, в когось викликало нерозуміння, комусь відверто не сподобалося.

Тим часом, глибоке занепокоєння викликають харківські події цього дня. Але велика кількість народу, харків'ян, які прийшли пікетувати та ганебне збіговисько сепаратистсько налаштованих політиків, дає надію сподіватися, що і з цього «сєверодонецька» вийде пішкі.

Дуже хочеться сподіватися також, що політики на сході України, на півдні та особливо в Криму все ж виявлять державницьку позицію і не поведуться на спроби та настірні намагання певних сил, як всередині України, так і їхніх патріотів у сусідній державі, не випустити бодай частину України зі сфери свого впливу.

23, 24 лютого. Події в Криму, зокрема в Керчі, свідчать про гарячкові намагання режиму Януковича зачепитися хоча б за Крим. Але ж і в цьому випадку вони лише карта в руках більш серйозного гравця — того самого, якому сняться лаври «собирателя земель». Це його технології майорять триколорами над розшалілим зманкуртілим натовом, це його голосом скандують: «Росія, Росія!». Якій Росії бажають ці «радетели Отечества чужого», ця п'ята колона? Росії ВВП? Росії, від якої стогнуть самі росіяни?



3 Майдану — Валентин БУТ, мешканець с. Міжводне Чорноморського району АР Крим 25.02.2014 р.

## ШЕВЧЕНКО — ЦЕ УКРАЇНА. А УКРАЇНІ — БОЛИТЬ...



Якось чула по телевізору від одного з політологів приблизно таке: населення України насправді поділяється не на «західняків» і «східняків» з принципами суперечностями у поглядах, а на людей, які люблять Україну, і тих, хто не любить її.

А хіба ні? І як поділити, скажімо, Крим за тими чи іншими поглядами його населення, якщо тут мешкають не лише приховані і неприховані сепаратисти, але й щирі патріоти? Що робити, приміром, з приватним навчально-виховним комплексом «Гімназія

**Список загиблих складений на основі даних, зібраних «Євромайданом SOS», МОЗ, МВС, медиками Майдану, журналістами Радіо «Свобода» та інших ЗМІ.**

**Вербицький Юрій**, 50 років, активіст Євромайдану зі Львова. Його викрали 21 січня разом з активістом Ігорем Луценком з Олександровської лікарні в Києві. Наступного дня в лісі біля Києва було виявлено тіло Юрія Вербицького, який помер від катувань на сильному морозі, його руки були зв'язані скотчем. У МВС заявили, що Юрій Вербицький «помер від переохолодження, а тілесні ушкодження, які він отримав, не пов'язані зі смертю».

**Горошишин Максим**, 25 років, з села Грушівка Кам'янського району Черкаської області. Максим отримав сильне отруєння газами на Грушевському, внаслідок чого почалася пневмонія. До лікарні потрапив ще у свідомості. Місяць боровся за життя, лежав у 17-й лікарні Києва. Помер у ніч на 20 лютого.

**Жизневський Михайло**, 25 років, громадянин Білорусі, входив до Самооборони Майдану. Загинув 22 січня під час подій на Грушевського від насрізного вогнепального поранення в серце.

**Калинік Богдан**, 52 років, родом з Коломиї Івано-Франківської області. Працював слюсарем на заводі «Сільмаш», потім став приватним підприємцем. Допомагав Євромайдану грошима та товаром. 28 січня помер у шпиталі в Івано-Франківську. Міський голова Коломиї Ігор Слюзар розповів, що Богдан Калинік два місяці з невеликими перервами стояв на Майдані і, маючи рідину сестру в Києві, не ходив до неї, щоб відігратися. Після того, як на Грушевського чоловіка полили крижаною водою з водомета, він захворів, запустив хворобу. При цьому брав на себе найбажче завдання: нічні чергування, допомагав пораненим.

**Нігоян Сергій**, один з охоронців Майдану, 20 років, родом з Дніпропетровської області. Його родина переїхала до України, рятуючись від війни в Нагорному Карабаху. Займався легкою атлетикою та східними единоборствами. Провчився два курси в Дніпродзержинському коледжі спортивного виховання. Загинув 22 січня від поранення, спричиненого свинцевою картечкою під час подій біля стадіону «Динамо» на Грушевського.

**Сенік Роман**, 45 років, родом з Яворівщини Львівської області, помер у київській лікарні. 22 січня на Грушевського отримав важке поранення в легені, переніс кілька операцій, довелось ампутувати руку, кілька діб лікарі боролися за життя Романа.

**Загиблі внаслідок бійні та відстрілу снайперами, влаштованими силовиками 18-20 лютого**

**Арутюнян Георгій**, 53 роки, з Рівного, вірменин, громадянин Грузії, отримав вид на проживання в Україні, активіст ВО «Свобода». 20 лютого був убитий пострілом снайпера біля Монумента Незалежності у Києві. Має трьох дочок. Найменший дочці від другого шлюбу — лише три роки. У 2012 році його дружина померла в Рівному, відтак тепер трирічна Ашхен Арутюнян залишилася круглою сиротою.

**Байдовський Сергій**, 23 роки, з Волині. З 2007 року навчався у Луцькому інституті розвитку людини університету «Україна». Працівник магістральних нафтопроводів «Дружба». Жив у Луцьку, любив своє місто, понад усе любив рідну Україну. Одна з останніх цитат на його сторінці в соціальній мережі — слова Левка Лук'яненка: «Нація, яка не готова посилати синів на смерть, не виживе...». Загинув від вогнепального поранення на Майдані 20 лютого. Був похований в селі Менчичі Іванівського району Волинської області. В останню дорогу його проводжали 20 тисяч населення міста Луцька та рідного Нововолинська.

**Білько Іван** (або Тур — це прізвище його дружини, але так його теж називали), 40 років. Жив у місті Городок Львівської області. Приватний підприємець. Його побратими розповідають, що Іван кожного разу їхав до Києва тоді, коли була найбільша небезпека. Уперше виїхав після того, як «беркутівці» напали на студентів у ніч проти 30 листопада, потім після 11 грудня й в інші найнебезпечніші періоди. Коли 18 лютого знову почали вбивати, сів з друзями на бус і пішав на Майдан. 20 лютого вранці на Інститутській загинув від кулі снайпера.

**Бойків Володимир** (Київ, 05.02.1955) — загинув 18.02.2014 у м. Київ.

**Бондарев Сергій**, 32 роки, з Краматорська Донецької області, останніми роками жив і працював у Києві, програміст GlobalLogic. Загинув під час першого штурму від чотирьох кульових поранень біля Будинку профспілок 18 лютого.

**Бондарчук Сергій**, 52 роки, зі Старокостянтинова Хмельницької області. Викладав фізику в Старокостянтинівській гімназії. Помічник-консультант народного депутата України Ігоря Сабія. З 2009 року голова Старокостянтинівської міської організації ВО «Свобода». Загинув 20 лютого на вулиці Інститутській.

**Братушко Олексій**, 38 років, з Сум. Загинув на Інститутській від кулі снайпера, що простирила щит та бронежилет. У нього залишилися хворі батьки, дружина та двоє дітей — 13-річна донька й однолітчанин син. Олексія поховали на алеї почесних громадян м. Суми.

**Брезденик Валерій**, 50 років, м. Жмеринка Вінницької області, підприємець, художник у техніці ебру (малюнки на воді). Вбитий пострілом у спину 18 лютого.

**Вайда Богдан**, 48 років, з села Летня Дрогобицького району, Львівська область. На київський Майдан поїхав 19 лютого. Вже зранку наступного дня, приїхавши до Києва, зателефонував сестрі: «Люба, тут справжня війна! Стріляють...» — після цього розмова обірвалася. Того ж дня по обіді повідомили про смерть Богдана, який загинув від кулі снайпера-вбивці. «Він віддав життя за мене, за кожного з нас, за те, щоб ми були вільними людьми», — сказав отець Олексій Дем'яновський на прощанні з Богданом.

**Варениця Роман**, 35 років, з Яворівського району Львівської області. Застрілений на вулиці Великій Житомирській, імовірно, тітушками.

**Васильцов Віталій**, 1977 р. н. Уродженець с. Гаврилівці Хмельницької області, мешкав у с. Жорнівка Кіево-Святошинського району Київської області. Був застрілений на вулиці Великій Житомирській 18 лютого. Залишився двоє дітей.

**Веремій В'ячеслав**, не дожив три дні до свого 34-річчя, журналіст, кореспондент газети «Вести». У 2003 році закінчив Інститут журналістики Київського національного уні-

ВО «Свобода», член «Волинської сотні». Едуард зростав і виховувався у сім'ї без батька. Зі слів близьких, звік у житті досягти всього сам, був наполегливим і цілеспрямованим. Захоплювався інформаційними технологіями. Певний час працював в «Укртелекомі» міста Луцька. Потім вирішив розпочати власну справу. Був на Майдані тричі. Вважав це справою честі та гідності. Востаннє поїхав у Київ 16 лютого, а вже за чотири дні куля снайпера обірвала його життя.

**Гурік Роман**, 19 років, з Івано-Франківська, студент Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Загинув у Києві 20 лютого від кулі снайпера. Хлопця поховали в Меморіальному сквері на вулиці Мельника в Івано-Франківську, де розташовані могили Січових стрільців та воїнів УПА. Як повідомив ведучий івано-франківського Майдану Ростислав Микитюк, жителі міста пропонують назвати одну з вулиць обласного центру Прикарпаття на честь Романа Гуріка.

**Дворянець Антоніна**, 62 роки. Тіло виявили на барикаді, розташованій на вулиці Інститутській біля верхнього входу в метро «Хрешчатик». У неї знайшли посвідчення ліквідатора Чорнобильської катастрофи № 073155. Загинув від забиття кийками спецпризначеннями міліції.

**Дзявлульський Микола**, 56 років, з Шепетівки. Вчитель географії та біології, член ВО «Свобода». Застрілений на Інститутській 20

**Захаров Володимир**, 57 років. IT-спеціаліст. Загинув під час пожежі в офісі Партиї регіонів на Липській. За одними даними, чоловік задихнувся від димових шашок після того, як його побили битами, обрізками труб і ногами. За іншими даними, застрілеваний пострілом в голову.

**Зубок Володимир** (Чернігівська обл., 1985 р. н.) — загинув 20.02.2014 у м. Київ.

**Ільків Богдан** (с. Щирець Пустомитівський район Львівської області, 03.07.1962) — загинув 22.02.2014 у м. Київ.

**Капінос Олександр**, 29 років, фермер з Кременя, мав наречену, з якою зустрічався на Майдані. У 2012 році витримав 12 днів без їжі на знак протесту проти «мовного закону». Дуже любив працювати на землі, організовував патріотичні тaborи для дітей і молоді, створив власну громадську організацію, був членом ВО «Свобода». На Майдан Сашко їздив періодично. «Було стільки скепсису щодо майбутнього Майдану: люди могли розійтися, його могли розігнати. Ale Сашко був такий впевнений, що все буде добре», — розповідає його подруга Оксана Неживенко. Під час сутичок на Грушевського 18 лютого Сашко був сильно поранений прицільним пострілом з рушниці, каже його друг Михайло Згар. За іншими свідченнями, у нього влучила граната біля Будинку профспілок.

**Кемський Сергій**, 33 роки, з Керчі. Працював в Інституті політичних та економічних ризиків і перспектив, писав для «Української

# НЕБЕСНА СОТНЯ

## СПИСОК ЗАГИБЛИХ ГЕРОЇВ УКРАЇНИ

верситету імені Тараса Шевченка. Працював у «Газеті по-кіївські», на сайті «Обозреватель», газеті «Сегодня». Був одним із провідних журналістів видання, писав на гострі соціальні теми, проводив журналістські розслідування.

19 січня В'ячеслав отримав поранення лівого ока від світлошумової гранати. У ніч проти 19 лютого В'ячеслав разом із колегою їхали з роботи на таксі додому. На розі Володимирської та Великої Житомирської він помітив зброяні тітушки у камуфляжі та масках і намагався їх сфотографувати з машини. Озброєні люди напали на автомобіль, почали його трощити, витягнули водія та пасажирів. Журналіста з криками «Кого снимал?» Зачем снимал?» сильно побили, після чого вистрілили в груди та залишили стікти кров'ю. Присутні при цьому працівники міліції залишилися останньою та не втручалися в події. У В'ячеслава залишилися дружина та син.

**Войтович Назар**, 17 років, з села Травнєве Збаразького району, Тернопільська область. Студент-третіокурсник Кооперативного коледжу в Тернополі. Загинув 20 лютого. Хлопець навчався на третьому курсі відділення дизайну, обожнював живопис. Ще в середу, 19 лютого, Назар був на парах, а ввечері мав віднести до автобуса, який йшав на Київ, речі для столичного Майдану. Та в останню хвилину щось змінилось, і Назар вирішив їхати на Майдан особисто. «Останній раз, коли його чули, це було близько сьомої вечора, він відплив пошіпив на автобус. Йому не терпілось поїхати до Києва, навіть підготував каску... Ми його ніколи не забудемо», — розповідає одногрупниця. Під час протистояння на Майдані хлопця вбили з вогнепальної зброї. Він у батьків єдиний.

**Голоднюк Устим**, 19 років, зі Збаража Тернопільської області. Учасник Самооборони, стрілець сотні «Свободи», волонтер «Демократичного Альянсу». Був захисником Майдану з листопада 2013 року. 30 листопада «Беркут» побив його, на потиличі був шрам, наклали 12 швів. Тільки-но зажило, знову поїхав на Майдан. 20 лютого внаслідок вогнепального поранення в голову загинув. Коли допомагав забирати загиблих біля верхнього виходу станції метро «Хрешчатик», куля снайпера влучила у праве око. Його доправили в готель «Україна», але лікар вже не могли допомогти хлопцю. О 9-й ранку 20 лютого Устим домовився зустрітися з батьком об 11-й, але не дожив. Упізнаючи сина, батько Володимир Голоднюк, колишній міліціонер, сказав: «Я не знаю, чи має Янукович стояти перед мною на колінах, але я знаю точно, що він має стояти перед міжнародним трибуналом за те, що він зробив з моєю країною та з моїм сином».

**Городнік Іван**, 29 років, з Бережного Рівненської області. 19 лютого Іван повернувся додому з Майдану, під час штурму «беркутівцями» його облили водою з водометом і побили. Звернувся до лікарів, почав лікуватися. Але вночі серце молодого чоловіка не витримало і зупинилося. Його ховало все Березне. Він активно займався громадською діяльністю, захоплювався музикою та танцями.

**Гриневич Едуард**, 28 років, родом з села Деревки Любешівського району, Волинська область. Громадський активіст, член партії

правди». Загинув 20 лютого. Ось що Сергій написав у своїй статті від 23 грудня 2013 р. під назвою «Чуєш, Майдане?»: «Майдан скандує «Банду геть!» і дійсно бажає, щоб теперішні керманичі звільнили крісла. Разом із тим, кожен погоджується, що ми тут зібрались не для того, аби обирати нового доброго царя. Вимога громади полягає в перетворенні держави з феодального батога на інструмент самоорганізації суспільства. Нам більше не потрібні пастухи — нам потрібні виконавці волі громади, які ефективно координуватимуть суспільні ресурси для досягнення спільніх цілей. Майдан вимагає, щоб люди, наділені повноваженнями, дбали про громадську ц

**Костенко Ігор**, 22 роки, був одним з кращих студентів географічного факультету Львівського університету. Родом з Тернопільщини, працював журналістом інтернет-видання «Спартаналітика». Ігор був активним редактором української Вікіпедії, написав понад 280 статей, зробив понад 1600 редагувань. Убитий 20 лютого в районі Жовтневого палацу пострілами в голову та груди. За словами його друга Володимира, який передносив тіло Ігоря, його ноги «були побиті так, що їх можна було зав'язати на вузол».

**Котляр Євген**, 33 роки, з Харкова. Альпініст, природоохоронець, активіст екологічного руху «Зелений фронт», запам'ятався тим, що боровся за порятунок парку Горького в Харкові від вирубки, критикував діяльність Добкіна та Кернеса. Був убитий 20 лютого, потрапив під кулі біля метро Хрештатик, біля верхнього входу.

**Коцюба Віталій**, 31 рік, зі Львова. Народився в селі Воробличин Яворівського району Львівської області. Загинув 20 лютого від вогнепального поранення. Залишив дружину та двох малих дітей. Близький родич Віталія Володимир розповів zik.ua: «Коли загинув Віталій, то його дружина на той час поїхала в Польщу на заробітки, а дітей доглядала тітка Ірина. Самі розумієте, як жити молодій сім'ї в нашій державі без роботи... Треба якось собі раду давати. Ось Віталій і поїхав на Майдан, бо вже сили не мав терпіти знущання цієї клятої влади над



людьми. Першого разу все обійшлося. А другого – поплатився життям за мрію бачити молодих українців щасливими на рідній землі, а не рабами на закордонних заробітках. Віталій дуже любив своїх дітей, кохав дружину, хотів для них кращої долі».

**Креман Іван**, з Кременчука. Загинув 20 лютого на Інститутській. Прихильник ВО «Свобода».

**Кульчицький Володимир**, 64 роки, з Києва. Загинув 18 лютого. Поховали в селі Нові Петрівці. Куля пройшла навиліт в серце зі спини, застрягла в одязі. Друга влучила йому в живіт. У нього був тільки шолом для захисту. Кулю з тіла витягнув син Ігор, коли батько впав на землю, розповів брат загиблого.

**Максимов Дмитро**, 19 років. Срібний та бронзовий призер з дзюдо Дефлімпійських ігор у Софії 2013 р. Він був надією для національної дефлімпійської збірної команди України. Від вибуху гранати йому відрівало руку. Хлопця хтось відвів у Будинок профспілок, де він помер від втрати крові. Його тіло декілька днів лежало в Михайлівському соборі.

**Мельничук Володимир**, 39 років. Приносив на Майдан теплі речі, їжу, у сутичках участі не брав, розповідають його друзі. Помер у 17-й лікарні від вогнепальних поранень у шию 20 лютого – у чоловіка вистрілив снайпер. Не мав на собі жодної захисної амуніції, просто спостерігав за протистояннями під стінами Жовтневого палацу. Олесяна, знайома Володимира, розповіла: «Дуже гарний хлопець був, він того дня майданівці вивозив своєю машиною до лікарні. Він там стояв, до нього підійшла дружина, у цей момент в нього вистрілив снайпер». «Він був без захисту, без каски... певно, цьому снайперу було зручно відстрілювати людей, які не захищені. Не вкладається в голові... такі люди пішли», – розповідає знайомий Олександр.

**Мовчан Андрій**, 34 роки, з Києва. Працював у театрі ім. Франка освітлювачем, член «Демократичного Альянсу». Загинув від вогнепального поранення в голову 20 лютого. На фото, прикріплениму на дверях під'їзду будинку, де жив Андрій, є напис, що загинув він, прикриваючи від кулі дівчину.

**Мойсей Василь**, 21 рік. Активіст Ківерцівської міської організації ВО «Свобода» Волинської області. Загинув 20 лютого від поранення в груди – на вулиці Інститутській у нього влучив снайпер. Хлопця не врятувало те, що він був у цивільному бронежилеті. Навчався в Луцькому інституті

розвитку людини Університету «Україна» на 4-му курсі факультету соціальних комунікацій і реабілітації. На своїй сторінці у соціальній мережі незадовго до смерті написав: «Краще вмерти вовком – ніж жити пісом».

**Наумов Володимир**, 43 роки. Народився в с. Шевченко Добропільського району в день народження Шевченка. Знав Кобзар напам'ять. Працював водієм. В селі залишилась 85-річна мама, дружина та троє дітей. За покликом серця поїхав на своїй машині на Майдан. Його знайшли загиблим на Трухановому острові вранці 18 лютого. Мав на собі хусточку Самооборони Майдану. За версією міліції – самогубство. За іншою версією, не викрадений і задушений.

**Опанасюк Валерій**, 42 роки, з Рівного. Загинув 20 лютого від снайперської кулі. Депутат Рівненської ради Олександр Лашук познайомився з Валерієм у рейсовій маршрутці, коли їхали на київський Майдан. «Життерадісний, розумний і дуже добрий чоловік, – згадує О. Лашук. – В майданівському наметі в Києві, де зупинялися рівняни, він був постійно, причому завжди у найскладніші часи протистояння. Його знало багато рівнян, які бували на Майдані. Цілими днями чергував на барикадах, допомагав новоприбулим протестувальникам. Якщо хтось був легко вбраний, завжди шукав і пропонував тепліший одяг. А сам ходив навіть у найпотіші морози в сіреневій утепленій кофтіні, в якій і приїхав». У Валерія

зловив на приватному підприємстві комірником. Похованій у рідному селі. Залишився семирічний син. Отримав три пневматичні, першу допомогу було надано в Будинку профспілок. Після підпалу будинку його евакуювали до 18-ї лікарні на бульварі Шевченка, проте врятувати не вдалося. Юрій удену 18 лютого був на Майдані, потім пішов додому, але коли почув, що його розганяють, то повернувся, і загинув.

**Пехенько Ігор** (Вишгород Київська обл., 19.07.1970) – загинув у Києві.

**Плеханов Олександр**, 22 роки, студент архітектурного факультету КНУБА. Загинув 18 лютого, наступного дня мав отримати диплом бакалавра.

**Полянський Леонід**, 38 років, з Києва, родом з Вінниччини. Рідні розповідають, що він був життерадісною людиною і не міг стояти останочі беззаконня, що відбувається в Україні, – тому і ходив на Майдан. У нього залишились діти від двох шлюбів. Останніми днями жив і працював у Києві, але похорон відбувся у Жмеринці, звідки родом.

**Прохорський Василь**, 33 роки. Допомагав ліками Майдану. 18 лютого був там і з того моменту не виходив на зв'язок, додому не повернувся, на роботу не вийшов. Друзі знайшли його речі біля Михайлівського собору. Тіло упізнали 22 лютого. Був дуже сильно скалічений, зуби вибиті.

**Прохорчук Віктор** (1975 р. н.) – загинув у Києві.

**Сасенко Андрій**, 51 рік, з Fastova Київської області. Належав до Самооборони Майдану. Загинув 20 лютого.

**Семєсюк Микола** (Хмельницький, 1986 р. н.) – загинув у Києві.

**Сердюк Ігор**, 40 або 44 роки, з Кременчука, підприємець, займався ремонтами. До Києва їздив з перших днів протестів, вступив до Самооборони, був пропоронощем 9-ї сотні. Майже два місяці пробув на Майдані, повертається тільки час від часу додому, щоб побачитися з дружиною то донькою, розповів активіст кременчуцького Майдану Сергій Полюхович. 18 лютого він будував барикаду, коли на нього напали тітушки та «беркутівці» і вистрілили з обріза в обличчя. Друзі просять усіх, хто може мати відео чи фото подій на перехресті Кріосного провулку та Інститутської 18 лютого, допомогти з'ясувати, як саме його вбили (для зв'язку – kosovan@gmail.com).

**Сміленко Віктор**, 1961 р. н., з села Борисівка Бобринецького району, Кіровоградська область. Загинув 20 лютого.

**Смолянський Віталій**, село Фурманівка Уманського району. Загинув 20 лютого. Він жив і працював у Києві. Віталій, стоячи на передовій, захищав майданітів своїх двох маленьких синів та дружини.

**Сольчаник Богдан**, 28 років, історик, викладач Українського католицького університету. Працював на кафедрі нової та новітньої історії України. Готовувався до захисту докторату з історії на тему: «Виборчі практики в малому західноукраїнському місті у 1965–2006 роках». Мав ступінь бакалавра історії, магістра соціології, закінчив докторантуру в Польській академії наук, Graduate School for Social Research, був стипендіатом Міністерства національної освіти Польщі. Убитий на Інститутській 20 лютого. Його друг Максим Міреев, з яким познайомилися в Криму, розповів: «Його вбив снайпер, коли він відновлював барикаду на Майдані, зруйновану за попередні дві ночі. Коли почалися протести на Євромайдані, він не міг залишатися останочі. Покинув викладацьку роботу та приїхав захищати Україну від Президента, який згалтував власну країну».

**Тарасюк Іван**, 21 рік, з села Олика Ківерцівського району, Волинська область. 20 лютого загинув на Майдані від вогнепального поранення, стріляв у хлопця снайпер.

**Ткачук Ігор**, 1975 р. н. Мешканець с. Велика Кам'янка Коломийського району Івано-Франківської області. Загинув від пострілу снайпера 20 лютого. Мав трох дітей – 17 років, 11 та кілька місяців.

**Точин Роман**, 44 роки, з міста Ходорів Львівської області. Загинув на Майдані 20 лютого від вогнепального поранення в голову. Був членом ВО «Свобода». Його сотня охороняла барикаду на Інститутській. Залишився дружина і двоє доньок.

**Ушневич Олег**, 1982 р. н., родом з Дрогобича, мешкав у місті Сколе, де й похований. Загинув 20 лютого – застрілений спайпером на Інститутській біля Жовтневого палацу. Народився в Дрогобичі в сім'ї працівників ВАТ НПК «Галичина» Михайла та Євгенії Ушневич. Багатою працівникам нафтопереробного комплексу активіст запам'ятався під час похорону його матері у 1985 році: Євгенія Ушневич померла під час пологів, народивши Олегові брата. Тоді трирічний Олег, не усвідомлюючи, що сталося, беззахисно тулився до своєї бабці. На Майдані в Києві Олег Ушневич був з першого дня. Його добре знають на Сколівщині, де після закінчення вишу вчителювали. Останніми роками війдждав на заробітки за кордон.

**Храпаченко Олександр**, 26 років, театральний режисер, з Рівного. Загинув 20 лютого під снайперського пострілу просто в око, що спричинило миттеву смерть.

**Хурція Зураб**, 54 роки, з Грузії, проживав у Кіровограді. Тіло виявили 18 лютого на барикаді, розташованій на вулиці Інститутській, біля верхнього входу в метро «Хрештатик». Помер від серцевого нападу.

**Цар'ок Олександр**, із с. Калінін Васильківського району, Київська область. Загинув біля Жовтневого палацу.

**Цепун Андрій**, 35 років. Андрій загинув у ніч на 21 лютого. Він був у команді активістів, які ввечері 20 лютого блокували в'їзд до столиці з Гостомельською трасою. Після цього стомленій Андрій пішов сам додому. Його знайшли вбитим на вулиці Верболозний з ознаками побиття й смертельної черепно-мозкової травми. За свідченнями дружів, його швидше за все викинули по дорозі додому. Є свідчення людей, які бачили, що на вулиці, де жив Андрій, невідомі заштовхали чоловіка в автівку. Андрій мешкав на Мінському масиві, а знайшли його аж на Куренівці. У нього залишилися дружина та 8-річний син.

**Чаплинський Володимир**, з Обухова Київської області. Його дружина працює в дитячому садку, у сім'ї – двоє дітей: син та донька.

**Черненко Андрій**, 35 років, із села Слобожанівка Гребінківського району, Полтавська область. Загинув 19 лютого. Без батька залишилася семимісячна дитина.

**Чернець Віктор**, 37 років, з села Подібна Черкаської області. На трасі Одеса-Кіїв живителі Маньківки та Умані біля села Подібна встановили блок-пост на дорозі, аби тітушки та спецпризначенці не дісталися до столиці. Водій невстановленого джипа, який пробігав дорогу внутрішнім військам, на шаленій швидкості 19 лютого збив на смерть Віктора Чернєца.

**Чміленко Віктор**, 53 років, з села Борисівка Бобринецького району, Кіровоградська область. 20 лютого на Майдані його застрілив снайпер.

**Шаповал Сергій**, 1969 р. н., з Києва, активіст Самооборони. Знайшли померлим у Будинку офіцерів 18 лютого.

**Швець Віктор**, 56 років, з села Гатне Києво-Святошинського району Київської області. Колишній міліціонер, був уже на пенсії. 18 лютого пішов на Майдан, як сам казав, захищати молодь. О 23.00 зателефонував сім'ї і сказав, що з ним все добре. Близько першої години ночі з 18 на 19 лютого отримав на Майдані три вогнепальні поранення в черевну порожнину. Швидка забрала до лікарні, але він помер по дорозі. Без батька залишилась дитина.

**Шилемета Людмила**, 75 років. Поранена у голову в Хмельницькому біля будівлі СБУ під час акції протесту. З будівлі СБУ була відкрита стрілянина з автом



## ФОРУМ ВИДАВЦІВ ПРОПОНУЄ ВИДАТИ РЕВОЛЮЦІЙНИЙ АЛЬМАНАХ

Дорогі друзі! Письменники, видавці, культурні менеджери і журналісти! Упродовж останніх трьох місяців в Україні з'явилось надзвичайно багато тексти, статей і віршів про революцію та прагнення українців змінити свою державу. І ми впевнені, що багато хто з вас думав над виданням книги революційної творчості. Пропонуємо консолідувати наші зусилля і об'єднати всі без винятку тексти у спільній альманаху. Ми переконані, що разом нам вдасться створити літопис подій Майдану, який допоможе закарбувати в пам'ять кожного важливий період становлення України. Для цього нам необхідно разом продумати деталі змісту і розповсюдження цього важливого для кожного українца видання. Отримані від продажу цієї книги кошти буде перераховано на потреби постраждалих від подій у Києві. Будемо раді вислухати всі ваші ідеї і можливі формати співпраці. Пишіть нам: litfest@bookforum.com.ua (контактна особа — Григорій Семенчук).

**ВІД РЕДАКЦІЇ «KC».** Пропонуємо увазі читачів добірку віршів, які зібралися в нашій редакційній пошті, і закликамо підтримати ідею Форуму видавців! А що «Світлицю» ми обов'язково перешлемо нашим колегам, щоб у майбутньому українському Революційному альманахові була й кримська сторінка.



На банері — Михаїло Гаврилюк-Мамай

## «ГОЛОМУ КОЗАКУ» З МАЙДАНУ

(Буковинца Михаїла Гаврилюка «беркутівці» осхрестили козаком Мамаем)

Хто я такий — Європа знає  
І бусурманин зна, і лях —  
Я той козак, що не вмирає,  
Що заступає зайдам шлях.  
Я той, що мчав стрімким потоком  
Із Сагайдачним на Москву,  
Бив москалі під Конотопом,  
Мав здавна славу світову.  
Я той, який ішов, бувало,  
За волю в битві напролом,  
Якого в очі називали  
Не українцем, а хохлом.  
А я у відповідь сміявся —  
Хай я — хохол, а ти — той цап,  
Що нагло в сад чужий забрався,  
Царя захерливого раб...  
Твій цар — нішо, йому в догоду  
Я на поталу не віддам  
Свободи рідного народу,  
Я буду битися з ним сам.

Бо я не хтось там в Божій пастві,  
І не з попів, як цар твій, знай:  
Я знаний в Січовім лицарстві  
Звитяжець. Я — козак Мамай!

**Олександр МІРОШНИЧЕНКО**  
Томаківський район,  
Дніпропетровщина

## ГАЛЕРА

Василеві Овчарку та іншим активістам Майдану присвячує  
Зі шляхів, на які нас приклікав Христос,  
Із доріг, на які закликав нас Бандера,  
Українців наганом  
загнали в колгосп,  
А тепер з України зробили галеру.  
Від просторів духовних —  
в обійми гріха,  
Щоб забули повіки  
обличчя свободи:

Активістів Майдану вчораши Зека



Солдат Майдану

Розпинають, оббріхують —  
навчено, з ходу.  
Їх батьки катували

ще наших батьків —  
І в тормі, і в ЧЕКА,  
і на всяких дорогах,  
Промосковський бандюга  
осатанів —  
Взяти може з розгону  
будь-кого на роги.

Україна — галера,  
бандитський ланцюг  
Ще катує заручників, гне їхні шії.  
Ta жага до свободи  
постилася в рух —  
Дух її в наших мріях

вже полум'яніє.

Як не можна спинить  
вічний поступ весни,  
Коли світло й пітьма  
нов зійшлися у герці.  
Здраствуй, сонце! Україонку

не обмини!  
Розчахніть для свободи

розвеснене серце!

Ярослава ШУМЛЯКІВСЬКА

с. Берегове, Феодосія

## СЛОВО ДО МАЙДАНУ

В похмурий час  
ти нас, Майдан, зібрали

I нагадав, що всі ми — українці!  
Брехню й пітму

режим нам готовував,  
Не діло — залишатись поодинці.  
Куди іти і що робити народу —  
Майдан розкаже і розвеселить.

Утома пропаде,  
і холод не на школу,  
Коли Майдан зі мною гомонить.

Звитяжний дух

козацького Майдану

Нуртує й залишається в серцях.

Наш штаб-Майдан

вирує безустанно,

Як гнівний Божий грім,

як волі птах...

Такого злету не бувало зроду,

В цю мить —

ви сестри всі мої й брати!

Це честь — життя віддати

за свободу,  
У бій за правду ми готові йти!

І якщо знов Україну кине в вир,

Ти гомоном знайомим зринь увісь!

Майдан — мій військомат

і командир!

Прийду до тебе, тільки озовись!

Микола, солдат Майдану

з Гадяча (Полтавщина)

(Так чому підписався автор. Вірш народився ще в 2004 році. I виходить, що вислів «Майдан — мій військомат і командир» було вжито не для красного слівця. Після побиття студентів «Беркутом» полтавчанин знову був на Майдані. Цього разу з каскою і спокійним, впевненим поглядом мобілізованого патріота).

## МАМО, НЕ ПЛАЧТЕ...

Мама відправила сина,  
Просила бути обачним.  
Син обіяв берегтишошили:

«Мамо, не плаче».

Місяць минає, закони погрішали,

Прийняті жестами.

«Мамо, я просто не можу

по-іншому —

Я на Грушевського».

Вулиця стала дуже болючою —

Що говорити?

Син повернувся — очі заплющені,

Прапором вкритий.

Сонце сковалось — негода.

Чи буде Праведний суд?

Там, де учора проходив,

Сьогодні друзі несуть.

Мама заплакана,  
хрестити повсталих,  
Мовчки, без слів.

Сина не стало,

В ней віднині —

мільйони синів.

Тетяна ВЛАСОВА

## ДВОЄ НА МАЙДАНІ...

Не шукайте таємного змісту,  
Просто доля, моя карта лягла:  
Двоє хлопців зібралися в місто,  
Двоє хлопців з одного села.  
Незіпсовані, сильні, красиві,  
Ім обом ще нема і двадцять.

Іхні мами ще зовсім не сіви.

Їх просили себе берегти...

I шляхи їх згубились в тумані,

Різні долі, як різні пісні...

Хто ж міг думати, що — на Майдані,

Знов зустрінуться раптом вони.

Як від повені вруниться річка,

Так зіткнулись — очима ї чоловік.

Ta в одному в руках європівська,

Інша — в руках християнська.

Анатолій МАТВІЙЧУК

м. Київ, січень 2014 р.

## ПРОЗРІННЯ

Роздаю нині честь  
і добру, і любові, і чину.  
І схиляюся низько  
перед криком сумних матерів.  
Як би там не було,

в Україні є справжні Мужчини,

Тільки дехто із них

зрозуміти мене не хотів...

Але зараз не час

говорити про блага й стосунки.

Доки всі ще в строю,

не забудьмо про Правду і Честь!

Бо навпроти стоять,

заховавшись за підлі «лаштунки»,

Ti, для кого ми всі —

різношерста «порода овець».

I щоб завтра таки

нас не сміли хорти розірвати,

Щоб синиця в руці

не була нам дорожча за Чин,

Я посмію усім

свое Слово в обличчя сказати,

Що ми — сила гуртом,

та Пророк — завше ходить один.

...Невпокорені душі

на Майдан знов летять —

наче птиці,

I шукають в юрбі

без упину свого Вожака.

Як не буде Його,

хто ми будем тоді, Українці?

I якого тоді

завтра знов оберем Ватажка?

Нам належить таки

відстояти свою Україну!

Пригадаймо ж бо Крути,

i могили, i глухий Чорний ліс...

Лиш бы кулі сліпі

не лепти ні в груди, ні в спину!

Щоб омріяний спокій

Господь нам нарешті принес.

Надія ДИЧКА

м. Долина, Івано-Франківщина

## ГОСПОДЬ ВОЗДАСТЬ

**РІДНА МОВА**

Мово рідна, слово рідне,  
Хто вас забуває,  
Той у грудях не серденько,  
Тілько камінь має.  
Як ти мову мож забути,  
Котрою учила  
Нас всіх неніка говорити,  
Ненька наша мила?  
Як ти мову мож забути?  
Та ж звуками тими  
Ми до Бога мольби слали  
Ще дітками малими;  
У тій мові ми співали,  
В ній казки казали,  
У тій мові нам минувши  
Нашу відкривали.  
Мово рідна, слово рідне,  
Хто ся вас стидає,  
Хто горнеться до чужого,  
Того Бог карає,  
Свої його цураються,  
В хату не пускають,  
А чужій, як заразу,  
Чуму, обминають.  
Ой тому плекайте, діти,  
Рідну свою мову,  
Вчіться складно говорити  
Своїм рідним словом!  
Мово рідна, слово рідне,  
Хто вас забуває,  
Той у грудях не серденько,  
Але камінь має!

Сидір ВОРОБКЕВИЧ (1869)

**МОВИ**

Мови не сваряться поміж собою,  
Про зверхність свою  
не пішуть на лобі.  
Як їх носії, бува, за петельки  
Міцно беруться,  
роззявивши пельки.  
Нема серед мов  
спритних суперників,  
Хто вміє вхопить  
більше вареників.  
Люди всілякі провадять змагання,  
У виграні часом в кого є гаман.  
В абетках літера кожна беззінна,  
Несходжені в мов простори цілінні.  
Старшій молодша не буде рабою,  
Місце знайдеться усім під вербою.  
Чи під берізкою, чи попід кленом,  
Ta що коли завітає натхнення.  
I тільки в вечірній

пташиний щебет

У поетів рими ходять шкіберть.  
Мови не сваряться поміж собою,  
Коли їх поганяють, ставай до бою.  
А рідна поможе... Гати у дзвони,  
Крихи на тріски лихі забобони.  
Але дивися її не разтринькуй,  
Вона ж бо з колиски твоя,  
материнська.

Микола ПАЛІЕНКО

м. Одеса

**МОВА — КЛЮЧ**

Мова рідного народу —  
рідна наша мова!  
Як дівчина має вроду —  
мова має слово.  
Мова чиста і прозора,  
як вода джерельна.  
Якщо вип'еш, знати будеш,  
що вона пісенна.  
Treba movu rozumiti  
серцем і душою.  
Як навчишся володіти,  
все зуміш з нею.  
Movoю запалиш іскру  
у очах людини.  
Mовою підіймеш настрий у дитини.  
Mовою ти що завгодно  
подолати зможеш.  
Mова — це ключі —  
відкриєш, що захочеш.  
A без мови в світі жити неможливо,  
Як немає мови, то й нема людини.

Вікторія ЛУКЕНЮК,  
ученица 11-А класу

Грушівської ЗОШ м. Судак

Великим ювілейним концертом «І почуття його високі завжди торкаються душі...» відзначає

Кримський академічний український музичний театр 200-ліття з дня народження Тараса Григоровича Шевченка. Постановники та виконавці, які створили яскраве музичне дійство, прагнули не просто висловити любов і вдячність нашадків великому Кобзареві, захоплення його незгасним талантом, а й показати, що Шевченко — наш сучасник. Його слово, його любов до рідної землі спонукають і нинішніх українців вірити в майбутнє своєї країни, самовіддано працювати для її розвитку.

— Створюючи програму концерту, ми пам'ятали, що Шевченко — не просто національний художник і поет, — розповідає завідувач літературної частини театру Тетяна Снегирьова. — Його творчість базується на досягненнях античного і сучасного йому мистецтва, кращих зразках народної творчості.

Основу концерту, що відбудеться 5 березня о 16-ї годині, складають твори української класики та фоль-

**СЛОВО ШЕВЧЕНКА**

ПРОЗВУЧИТЬ У ЮВІЛЕЙНОМУ КОНЦЕРТІ В КРИМСЬКОМУ АКАДЕМІЧНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ МУЗИЧНОМУ ТЕАТРІ

клору, які, на думку артистів, Шевченко сам хотів би почути. У програму включенні пісні на слова Кобзаря «Віють вітри», «Тризна», «Заповіт», уривки з його поетичних творів «Мені однаково», «Чернець», «Проходять дні» та вистави «Назар Стодоля», присвічені йому вірші Л. Українки «На роковини Шевченка» та I. Драча «Смерть Шевченка», а також вінок сучасних українських мелодій. Твори виконують провідні солісти театру Т. Гончаренко, Л. Єгорочкина, Ф. Марченко та інші, хор і балет.

У репертуарі театру на березень тему Шевченкіані продовжить пре-м'єра козацької мелодрами на три дії «Назар Стодоля», постановку якої здійснив режисер Віктор Гумєнюк. Основу п'єси, що є єдиним завершеним драматичним твором Т. Шевченка, складає традиційний мелодраматичний сюжет. Суворий батько вступереч волі дочки прагне видати її за багатого, хоч і не молодого, мажновладця, а не за палкого

вродливця Назара, якого кохає дівчина. Задля цього пlete підступну інтригу, залучаючи в спільноту свою служницю — ключницю Стежу. Втім, хита і ласа до наживи Стежа — це, так би мовити, подвійний агент: вона служить обом сторонам конфлікту. Назарові за допомогою вірного побратима Гната Карого доводиться боротися за своє щастя і здолати на шляху до нього чимало перепон.

Напружені драматичні ситуації, бурхливі пристрасті, виразні характери, колоритне відтворення козацької доби, яскравої контрастної не лише в супільно-історичних подіях, а й у буденному житті, — все це забезпечує п'єсі незмінний сценічний успіх. Упродовж тривалого часу вона перебуває в репертуарі багатьох українських театрів.

Зворушлива сентиментальність невимушенено поєднується в п'єсі з глибиною почуттів та емоційною експресивністю, що й дало можливість жанрово вирішити спе-



нічний твір як козацьку мелодраму. У виставі використана героїко-патетична і водночас невимушенено грайлива музика з «Вечорниць» Петра Ніщинського, спеціально написаних до цієї п'єси, а також зразки фольклорного мелодрами та хореографії.

Валентина БЕРЕСТ

**МОВА — ДЗЕРКАЛО ДУМОК НАРОДУ**

X. Сехадор

лауреат Всеукраїнської премії «Золота фортуна», лауреат кримсько-татарської премії ім. Б. Чобан-Заде кримський поет Ольга Голубєва, студенти Сімферопольського коледжу Національного університету харчових технологій, члени клубу «Скарбниця».

У вступному слові студентам розповіли про історію виникнення свята. Ольга Голубєва представила дві книги своїх перекладів: «Слов'янська душа» і «В саду любові». У першу збірку увійшли твори українських поетів: Лесі Українки, Миколи Вінграновського, Максима Рильського та ін. У другій збірці представлена поезія кримськотатарських поетів: Ашик Умера, Мустафа Джевхерія, Аблязіза Велієва та інших. Точність і музичальність перекладів вразила своєю гармонією і натхненням. Співробітниками бібліотеки був підготовлений також виставковий огляд «Квітни, мово наша рідна!».

Наталя КАРЖАВІНА,  
завідувач бібліотеки-філії  
№ 7 ім. Т. Г. Шевченка

м. Сімферополь

**«МОЙ ВЕРНИЙ ДРУГ! МОЙ ВРАГ КОВАРНЫЙ!  
МОЙ ЦАРЫ! МОЙ РАБ! РОДНОЙ ЯЗЫК!»**

Валерій Брюсов

Рідна мова така неповторна і мелодійна, бо увібрала в себе шум лісів і лугів, ароматний, п'янкий запах рідної землі. У народі немає більшого скарбу, ніж його мова. Во саме мова — це характер народу, його пам'ять, історія і духовна могутність. Як і всяку душу, її треба вміти зберегти чистою і красивою.

До Дня рідної мови співробітники бібліотеки-філії № 4 ім. М. М. Коцюбинського Централізованої бібліотечної системи для дорослих м. Сімферополя провели для учнів 8-А класу гімназії № 9 (викладач Серебрякова О. Б.) годину народної мудрості «Рідна мова! Вона дорога мені, вона моя».

У програмі заходу: історичний екскурс «День календаря», під час якого учні дізналися історію виникнення Дня рідної мови; вікторина «З півслова», учні повинні були продовжити прислів'я та приказки; фольклорна гра «Чи знаєш ти прислів'я?», учні підбирали прислів'я до запропонованого тексту; відео «Чому ми так говоримо?», випуск тележурналу «Єралаш» і книжкова викладка «Спадщина народів».

За оцінками фахівців, з 6700 мов, які нині існують на планеті, більшість перебуває під загрозою зникнення у найближче десятиліття. Залучення уваги міжнародної спільноти до цієї теми — важливий крок до визнання необхідності захисту різноманіття культур.

Ірина РЕЙДЕР,  
закінчивши бібліотеки-філії № 4  
ім. М. М. Коцюбинського

**«МОВОСВІТ-2014»**

Напередодні Міжнародного дня рідної мови громадський комітет «Український Севастополь» та кафедра української філології Севастопольського міського гуманітарного університету на порталі «Українське життя в Севастополі» <http://ukrlife.org/> провели для студентів навчального закладу експрес-турнір. Інтелектуальний захід був спрямований на підвищення інтересу студентської молоді до оволодіння українською мовою на високому рівні, збереження та розвиток інтелектуального потенціалу міста Севастополя, а також утвердження мовного різноманіття національного міста.

20 лютого 2014 р. з 20.00 у форматі онлайн-тестування 35 учасників відповідали на 24 запитання, які стосувались граматики, лексики, історії української мови та літератури. Для цього їм відводилося півгодини. Пра-

вильні відповіді автоматично виводилися в таблицю результатів.

Наступного дня переможці експрес-турніру в Інтернеті вже в реальному часі в аудиторії Севастопольського міського гуманітарного університету були нагороджені дипломами та отримали грошові премії. Переможцями стали: Катерина Левицька та Ірина Усанова (група УА-1) з 19 балами. Подальші місяці посіли Тетяна Ромашкіна (УА-1), Ірина Карпенкова (АН-22), Марія Олещенко (АФ-22), Наталя Головніна (П-4), Анастасія Потомкіна (УА-1), Ніна Рослякова (УА-4), Ельвіза Кулаєва (ДН-2) та Анастасія Мальованова (ДН-3).

Керівник кафедри української філології Олена Попова та переможці відзначили корисний досвід у пізнанні цікавинок української мови та новий спосіб поповнення необхідних у майбутній педагогічній роботі знань.

Микола ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ



Переможці експрес-турніру

(Продовження.)

Поч. у № 6-7)

На рішення вересневого пленуму ЦК Кримського обкома відповідав лише наприкінці жовтня, тобто майже через 1,5 місяця. Збори партгоспактиву в Криму провели без серйозного аналізу стану сільськогосподарської галузі, без пошукув і нищівної критики винуватців, так би мовити, по-домашньому. Головний доповідач — перший секретар П. І. Титов, що і як фахівець відповідав за цю галузь, досить лояльно по-критикував апарати обкому і райкомів за недостатнє керівництво сільським господарством. Оратори, переважно секретарі райкомів, наголошували головним чином на похибках обласного управління сільського господарства, керівництва МТС та водогospодарських організацій. Критики на адресу перших осіб області не було.

Першому секретареві ЦК КПРС Микиті Хрушцові, який добре зновув ситуацію в Криму, така самозаспокоєність кримського керівництва прийшла дуже не до смаку. Оскільки офіційна звітність та численні скарги переконували у протилежному. Мабуть, саме це й спричинило його таємну появу в Криму глибокої осені 1953 року. Про неї немає жодної згадки у тогочасній всезнаючій кримській пресі. Лише спогади Олексія Аджубея, зятя Хрушцова, який супроводжував Першого секретаря в інспекторській поїздці до Криму, свідчать про реальність цього факту.

На початку 90-х років, коли розбурхані Москвою сепаратистські пристрасті досягли апогею, а Крим став яблуком розбрата між Україною і Росією, знаного журналіста Олексія Аджубея певні шовіністичні сили намагалися використати в обґрунтуванні вигадок про «хрушцівський дарунок Україні». На їхнє замовлення в часописі «Нове время» № 6 за 1992 рік він видрукував статтю з тенденційною назвою «Как Хрущёв Крым Украине отдал». Правда, досвідчений журналіст увів ще й другу назву — «Воспоминания на заданную тему». Олексій Аджубей цією публікацією, на мій погляд, зробив ведмежу послугу замовникам, оскільки в ній фактично підтверджує економічну вимушеність передачі Криму. Кримська дійсність 1953 року, зображенна ним, просто вражає своєю безнадійністю. За словами Аджубея, найбільше ошелешили, схвилювали і обурили Хрушцова галасливі натовпи російських переселенців, які торпедували машину Першого секретаря. Люди скаржилися на нестерпні умови життя, погане житло, нестачу харчів, вимагали допомоги.

«Це зараз я пишу: приїхали, — зазначає Аджубей, — а вони кричали: «Нас пригнали». З натовпу лунали і зовсім істеричні крики: «Картопля тут не росте, капуста в'яне». Або раптом вкрай сумне: «Блощиці зайї». Чого ж ви їхали?» — питав Хрушцов. — І натовп заволав: «Нас обманули».

За свідченням Олексія Аджубея, Хрушцов у той же день терміново вийшов до Києва. По приїзді у Маріїнському палаці він мав триvalu розмову з керівництвом республіки. Головною темою її стало кримське питання та неприємні враження від поїздки. Користуючись своїм величезним авторитетом серед крійського керівництва, Микита Сергійович умовляв українців допомогти відродженню кримської землі. «Там

южане нужны, кто любит садочки, кукурузу, а не картошку», — переконував він. Безперечно, рішення про передачу Кримської області з складу РРФСР до УРСР було породженням колективної думки вищого керівництва партії та уряду СРСР. Без участі старої сталінської гвардії — Маленкова, Молотова, Кагановича, Ворошилова, Булганина — воно б не відбулося. Позиції Хрушцова в партії і державі на той час ще не були настільки сильними, щоб самочинно вирішувати долю такого стратегічно важливого регіону, як Крим. А тому



П. Вольвач

ства для бетонних заводів; Харків дає башені і електромостові краны, трактори; Нікolaev — транспортери для бетонних заводів, бульдозери; Дніпропетровськ і Дебальцево — корытні думки для предприятий, производящих флюсової ізвестняк; Осипенко (Бердянськ) — дорожні машини; Кременчук — асфальтно-бетонные смесители; Прилуки — раствороноси для механизации штукатурних робот; Мелітополь присyлає компресоры последних выпусков».

На підставі вивчення наявних матеріалів доходимо висновку, що рішення про передачу Кримської області Україні вищого керівництва СРСР виразило наприкінці 1953 — на початку 1954 року. Впродовж цього періоду велася напружена підготовча робота. Проводилася також інтенсивна ідеологічна робота з підготовки кримчан до перемін. Саме в цей час на сторінках кримської преси

Запитаймо у нинішніх недолуих кримських політичних крикунів та розповсюджувачів міфу про «подарок Хрущєва»: для чого б це першому секретарю ЦК КПУ забивати голову інформацією про ганебний стан сільського господарства у Кримській області, яка підпорядкована Російській РРФСР? Націоналіст Олексію Кириченку опікуватися чужою бідою, коли й у власній хаті проблем було достатньо. У зазначеній довідці у концентрованому вигляді і без ідеологічної тріскотні висвітлено справжній катастрофічний стан сільського господарства та глибоку занедбаність соціальної сфери Криму напередодні передачі області Україні.

Загалом довідка підтверджує всі раніше названі кривоземи проблеми кримської економіки. Тож на підставі цього документа маємо можливість з'ясувати, що ж «дарувало», а точніше, нав'язувало кримські керівництво Україні та яким, за висловом

лем Чумаком, 1993). Занепо-коєння і розпач лунали на вітві з трибун партійних конференцій. «Минуло десять років після закінчення війни, — говорив з трибуни Кримської обласної партконференції (1954 року) секретар Феодосійського міському партії Моїсеєв, — трудяші висувають до нас законні вимоги, коли буде відбудоване місто і створені мінімальні побутові умови? В місті немає води, достатньо кількості електроенергії, банно-праильно-го комбінату... Під час війни було зруйновано до 40% житлофонду, а відбудовано силами місцевиконому тільки один будинок на 8 квартир... Багато з цих питань неодноразово ставилися перед вищими організаціями — Радою Міністрів РРСФР і міністерствами. Але...» (ЦДАГОУ: Ф.1. — Оп. 52. — Спр. 4990. — Арк. 125). «Хто відбудовує Кіровський район Керчі — центральну частину міста? — запитував з тієї ж трибуни секретар міському Сморо-

## ЧИ СТАВ БИ КРИМ «ОРДЕНОМ НА ГРУДЯХ ПЛАНЕТИ», ЯКБИ НЕ УКРАЇНСЬКІ МОЗОЛІ?

намагання деяких російських політиків і місцевих кримських сепаратистів перекласти відповільність на Микиту Хрушцова з наукової точки зору не витримують критики і є кон'юнктурно-спекулятивними. Не існує жодного документа, який би підтверджував вирішальну роль Хрушцова у кримському питанні 1954 року, а тим більше намагання зробити якусь послугу Україні. Все це брутальні шовіністичні вигадки. Як людина, що найбільше зналася на сільському господарстві і відповідала за його стан, він справді міг запропонувати шляхи виходу Криму з економічної кризи. В Кремлі добре знали про тисні інтеграцію Криму з економікою України.

Перебуваючи у складі РРФСР, Кримська область лишалася в економічному просторі України. Паливно-енергетичний комплекс, металургія, машинобудування та легка промисловість, залізничний транспорт України і Криму фактично були єдиними. Україна ще до 1954 року надавала Кримській області велику допомогу у відродженні міст, відбудові заводів та фабрик, у вирішенні проблем водопостачання, будівництва. Це сьогодні керована україненависником Михайлом Бахаревим «Кримська правда» галасує про тутики та жахливе пограбування Криму київськими «дядьками». Але ж були часи, коли ще до передачі області Україні та ж «Кримська правда» постійно вшановувала український народ за його величезну допомогу півострову. Ось що писала ця газета 17 січня 1954 року: «Не остаються в долгу і українці. Они діятельно помогают кримчанам строить прекрасные города и курорты, развивать промышленное производство. На стройки города-героя Севастополя, курортной Ялты непрерывным потоком идут с України мощные отечественные механизмы и оборудование. Столиця України — Киев шлет сюда мощные механические погрузчики, автоматические дозаторные устройства.

замайоріла й українська тематика. Так, тільки в січні 1954 року «Кримська правда» присвячує українські теми такі матеріали, як «Торжество дружби народов великій Родини», «Нерушимое братство», «Навеки вместе», «Советский Киев» (подается світлина Хрешчатика). А в номерах за 17 та 19 січня газета подає спеціальні добірки під рубрикою «Цвети, Советская Украина». Значені публікації в друкованому органі іншої республіки переконливо засвідчують про початок підготовки громадської думки. Січневий плакат Кримського обкому теж був складовою частиною розробленої в Кремлі програми вирішения кримської проблеми. Ще в 1953 році одна із престижних центральних вулиць міста була перейменована у бульвар Івана Франка.

Про існування відповідної програми у вищого керівництва країни свідчить і довідка під грифом «Секретно» «О состоянии сельского хозяйства Крымской области» від 4 січня 1954 року, підготовлена для першого секретаря ЦК КПУ О. І. Кириченка. Її порівняно недавно знайдено у Центральному державному архіві громадських організацій України (ЦДАГОУ: Ф.1-ОПЗО. Спр. 3590. Арк. 109-110).

Вже сама назва, а тим більше зміст цього надзвичайно цінного документа переконливо засвідчує справжню причину перепідпорядкування Криму. Дата надходження доповідної записки першої особи в республіці є доказом серйозного підходу керівництва СРСР до вирішення кримської економічної проблеми. Тому про якісь спонтанні рішення однієї, хоч і досить високої посадової особи у державі не може бути й мови. Тож усілякі плітки про «дарунок Хрушцова» — то цілковита фальсифікація історії, прояв махрового великороджавництва та шовінізму, які пустили глибоке коріння у російському суспільстві. Шкода, що цей важливий документ до цього часу лишається маловідомим.

сучасних політиків, був цей «орден на грудях планети» у 1954 році?

З довідки дізнаємося, що в 1954 році порівняно з 1940 р. площа посівів у Криму скоротилася на 70 тисяч гектарів. З 30 наявних колгоспів лишилися три спромоглися освоїти польову та кормову сівозміни. За врожайністю всіх головних сільськогосподарських культур області у 1953 році не досягла довоєнного рівня. Станом на 1 січня 1954 року площа садів складала лише 87 відсотків, а виноградників — 79 відсотків рівня 1940 року. Тваринницькі ферми у більшості колгоспів і радгоспів Криму пішли в зиму 1953/54 року лише на 37 відсотків забезпеченими кормами. План будівництва корівників та телятників у 1953 році області виконала на 35,6 відсотка, а пташиників — на 43 відсотки. В області не вистачало понад 1 100 тракторів. Сільське господарство Криму потерпало від гострої нестачі води. Станом на січень 1954 року в господарствах Криму зрошувалося лише 40,9 тисяч гектарів сільськогосподарських угідь. У 1953 році область не виконала план збору податків, недодавши в казну 6 млн. 60 тисяч карбованців.

Українськими були легка та харчова промисловість. У 1953 році план не виконали всі підприємства цих галузей. Область виявилася нездатною освоїти величезні кошти, які виділяла держава на капітальне будівництво. Через це Рада Міністрів СРСР лише відмінила «шедрим дарунком» чи накинутим економічним ярмом на ший українського народу?

Досвідчені політичні шулери інтригами, які пройшли багатолітній вишкіл у «сталинських університетах», добре поміркують над чим: є передача Кримської області до складу УРСР «щедрим дарунком» чи накинутим економічним ярмом на ший українського народу?

Досвідчені політичні шулери інтригами, які пройшли багатолітній вишкіл у «сталинських університетах», добре поміркують над чим: є передача Кримської області до складу УРСР «щедрим дарунком» чи накинутим економічним ярмом на ший українського народу? Указ «О передаче Кримської області из состава РСФСР в состав Украинской ССР». «Учитывая общность экономики, территориальную близость и тесные хозяйствственные и культурные связи между Крымской областью и Украинской ССР, Президиум Верховного Совета Союза Советских Социалистических Республик постановляет: утвердить совместное представление Президиума Верховного Совета РСФСР и Президиума Верховного Совета УССР о передаче Крымской области из состава Российской Федерации Социалистической Республики в состав Украинской Социалистической Республики».

У пресі, в тому числі і кримській, його було опубліковано 27 лютого. Наступного дня, 28 лютого 1954 року, газета «Кримська правда» вже вийшла як орган Кримського обкому КПУ. Проте остаточно на законодавчі ухвали залежало від передачи Криму Україні відбулася лише через два місяці, 26 квітня 1954 року. Згідно з існуючим законодавством, рішення про зміну існуючих кордонів між республіками за їхньою згодою могла ухвалити лише Верховна Рада СРСР. Закон було прийнято у такій редакції:

(Закінчення на 9-й стор.)





«О передаче Крымской области из состава РСФСР в состав Украинской ССР.

ЗАКОН ВЕРХОВНОГО  
СОВЕТА СССР  
Верховный Совет Союза

Советских Социалистических Республик постановляет:

1. Утвердить Указ Президиума Верховного Совета СССР от 19 февраля 1954 года о передаче Крымской области из состава РСФСР в состав Украинской Советской Социалистической Республики.

2. Внести соответствующие изменения в статьи 22 и 23 Конституции СССР».

На прикінці березня 1954 року в Києві відбувся XVIII з'їзд КПУ. Виступаючи на ньому, перший секретар Кримського обкому Д. С. Полянський зазначив:

«Сегодня на съезде мне хотелось бы кратко дожлжить вам о самой молодой области Украинской республики — Крыме. Решение Верховного Совета СССР о передаче Крымской области в состав Украинской республики является свидетельством дальнейшего укрепления единства и нерушимой дружбы русского и украинского народов в великой и могучей семье народов Советского Союза.

Крым и Украину роднит, помимо общности экономики, территориальной близости, тесных хозяйственных и культурных связей, еще и общность многовекового исторического развития.

Передача Крыма в состав Украинской республики, безусловно, положительно скажется на всестороннем и более быстром развитии Крымской области и будет содействовать дальнейшему развитию экономики Украины.

Трудящиеся Крымской области с исключительным удовлетворением встретили заявление секретаря Центрального Комитета Коммунистической партии Украины тов. Кириченко о том, что со стороны правительства Украинской республики и Центрального Комитета Коммунистической партии Украины будет уделено должное внимание дальнейшему развитию народного хозяйства Крыма и повышению материального благосостояния трудящихся областей. В этом трудащиеся Крымской области убежлены».

Безперечно, Дмитро Полянський не помилився, сподіваючись на економічну підтримку Кримської області Україною. Треба відверто визнати, що вона за рахунок зменшення фінансування інших областей та капіталовкладень в інші регіони України була всебічною і величезною. Якщо говорити образно, у 1954 році на зруйновану війною Україну Кремль накинув, повторюся, ще одне економічне ярмо, змусивши відбудовувати ще й вкрай занедбаний Російською РСФРР Крим.

Швидке економічне піднесення всіх галузей виробництва вже в перше десятиліття після передачі Криму Україні — найвагоміший доказ вирішального внеску українського народу в післявоєнне відродження півострова. Тож орденом «на грудях планети», за висловом Пабло Неруди, він став уже в складі України.

України. Петро ВОЛЬВАЧ,  
старший науковий співво-  
бітник ВІКЦ в м. Сімферо-  
полі, голова Кримської філії  
Наукового товариства  
ім. Шевченка, академік  
УЕАН, заслужений діяч  
науки і техніки АР Крим  
(з архіву КСРС)

**П**рийнято вважати, що саме 19 лютого 1954 року, тобто 60 років тому, Кримську область зі складу РРФСР було передано до складу УРСР. Ці роки для Криму були дуже непростими, це були роки становлення і випробувань, самоусвідомлення та політичної боротьби. Від «ордена на трудах планети Земля» і «комуністичного заказника», як називали Крим у радянські часи, Крим і кримчани пройшли складний шлях через бандитські 90-ті, «мешковщину», повернення кримських татар і до відновлення автономії та «перлини України» сьогодні. Багато десятиліть за радянських часів ніхто не ставив під сумнів як сам юридичний факт передачі, так і легітимність Закону. Але після здобуття Україною незалежності час від часу (зрозуміло, на замовлення) певні сили, а точніше – окремі містечкові політики з метою збурити кримську громадськість від земельних питань, почали активно використовувати тему Кримської автономії. Ідея відновлення Кримської АССР, як відповіді на вимоги кримських татар, які вже тоді почали виникати, почала формуватися в середині 90-х років. Але, як кажуть, із Закону слів не викинеш, а історію не зміниш. Що було, то було. Йак і те, що 3 січня 1934 року «саме ту, першу» автономії було нагороджено орденом Леніна, а «всесоюзний староста» М. Калінін особисто вручив. Вісімдесят років – кругла дата, але дехто вже хоче забути про цю та інші події того часу, не хоче пам'ятати свою історію. А чому? Адже загальнівідомо: «Хто забуде минуле, у того не буде майбутнього». Не можна повні

# ЧИ ПОДАРУВАЛИ УКРАЇНІ КРИМ: АНАЛІЗ ПРАВОВИХ АКТІВ І ДОКУМЕНТІВ

стю погодитися з висновком, що сьогодні «в Криму Хрущова (секретар), К. Воронікова, М. Булганина, Л. кон «О передаче Крымской области из состава РСФСР в

стю погодитися з висновком, що сьогодні «в Криму немає реальної автономії» («События», 17 січня). Автономія є, цілком реальна, але для кого? Достатньо відкрити Конституцію Аутономії Хрущова (секретаря), К. Ворошилова, М. Булганіна, Л. Кагановича, А. Мікояна, М. Сабурова і П. Первухіна було прийнято відповідне рішення (мовою оригіналу):  
1. Утворюється Південний кон «О п... області із... состав У... було при... (теж мовою) «Верховн... Свердлів...»

ти Конституцію Автономної Республіки Крим і вчитатися в зміст її статей: кому (або чому) вони присвячені. І скільки там про права, свободи, реальні гарантії та соціальний захист мешканців

1. Утвердить з поправками, принятими на заседанні, прилагаемый проект Указа Президиума Верховного Совета СССР о передаче Крымской области из состава РСФСР в состав УССР

Советских  
кіх Респу-  
ет:

1. Утвер-  
диума Ве-  
СССР от  
о передаче

о передаче из состава УССР.

ставлення багатьох і кожного до того, що має назву «автономія». Ось над чим слід задуматися та працювати сучасним кримським політикам. А тоді, понад шістдесят років тому, як свідчать документи, питання про вирішення стукундової кризисної проблеми Криму вже було вирішено. Тому відповідь на питання про те, чи може бути відновлено земельні права кримських татар, повинна бути позитивною.

шення архіскладної кримської проблеми, можливість та необхідність передачі Криму до складу УРСР «зріло» у Москві приблизно з другої половини 1953 року. Це не було і не могло бути рішенням однієї людини, наприклад, того ж М. Хрущова, який на своїй посаді перебував, як кажуть, «без року тиждень» і, звичайно, не міг одноосібно вирішувати таке, безумовно, державної ваги питання. Красномовним у цьому відношенні є той факт, що коли 10 червня 1953 р. центральний орган ЦК КПРС газета «Правда» надрукувала статтю (*без підпису – Р. С.*), в якій вперше було засуджено культ особи (*без вказівки прізвища – Р. С.*), то в ній новими керманичами СРСР були названі Г. Маленков, Л. Берія і В. Молотов. А прізвище Хрущова у ній наявіть не було вказано, хоча саме він тоді вже був секретарем і керував у ЦК КПРС. Хто вивчав і знає чи, можливо, особисто пам'ятає радянську бюрократичну державно-партийну ієархію, той добре розуміє, що це означає.

До прийняття рішення про передачу Криму фракції під

состава РСФСР в состав УССР».

Це і був перший документ і перша дата у цій справі про передачу Криму. Правда, жодних правових наслідків він не породжував, окрім обов'язку взяти постанову до виконання. А вже 5 лютого 1954 р. Президія Верховної Ради РРФСР приймає постанову «О передаче Кримської області из состава РСФСР в состав УССР». У постанові така передача визнається доцільною і міститься доручення Президії Верховної Ради РРФСР про розгляд цього питання та внесення до Президії Верховної Ради СРСР відповідної постанови. Відповідну постанову Президія 13 лютого 1954 р. прийняла, де було вказано (*мовою оригіналу*): «Просять Президіум Верховного Совета Союза СРСР передати Кримську область из состава РСФСР в состав УССР». Тут дoreчно зазначити, що Президія Верховної Ради РРФСР діяла в межах наданих їй повноважень і керувалася нормами Конституції РРФСР (ст. 16-а), яка надавала їй право укладати міждержавні угоди. Рішення Президії Верховної Ради УРСР

передачу Криму фахівці різних галузей отримали завдання з вивчення та проведення відповідного аналізу і, що підтверджується багатьма довідками і доповідними, зокрема й таємними, для визначення реального становища в Криму, а також заувань, строків, необхідних сил, засобів і можливих наслідків у разі не вирішення проблеми. В країні через пресу, радіо велася цілеспрямована ідеологічна та організаційна робота як партійними, так і державними органами. Вивчалася та формувалася

згодій Верховної Ради УРСР, яка приймала цю спільну постанову, також узgodжувалася з тодішньою Конституцією УРСР, зокрема з її ч. 6 ст. 15.

За дотримання визначених правових процедур і проходження усіх передбачених тоді інстанцій Президія Верховної Ради СРСР 19 лютого 1954 р. одноголосно затвердила Указ «Про передачу Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР». Офіційний текст Закону про передачу Криму містив наступний зміст: *(вигляд мовою*

*оригіналу): «...Учитывая общность экономики, территориальную близость и тесные хозяйствственные и культурные связи между Крымской областью и Украинской ССР, Президиум Верховного Совета СССР постановляет: Утвердить совместное представление Президиума Верховного Совета РСФСР и Президиума Верховного Совета УССР о передаче Крымской области из состава РСФСР в состав УССР». Підписав цей Закон тодішній Голова Президії Верховної Ради Союзу РСР К. Ворошилов.*

разом з тим, і це рішення ще не було остаточним. Згідно з чинним на той момент у СРСР законодавством, зміна кордонів між радянськими республіками за їхньою згодою була можлива, лише якщо Закон про це ухвалила

якщо Закон про це ухвалила Верховна Рада СРСР. А тому більш ніж через два місяці, а саме 26 квітня 1954 р. Верховною Радою СРСР такий Закон про передачу Кримської області до складу України був прийнятий. Його зміст (теж мовою оригіналу) такий: «Верховний Совет Союза Советських Соціалістических Республік постановляє:

1. Ухвалити Указ П

# ВІДДАНИЙ КРИМ: ДОКУМЕНТИВ

1. Утвердить Указ Президиума Верховного Совета СССР от 19 февраля 1954 г. о передаче Крымской области из состава РСФСР в состав Украинской Советской Социалистической Республики.
2. Внести соответствующие изменения в статьи 22 и 23 Конституции СССР»

Конституції ССР». Закон було оприлюднено в усіх центральних газетах країни (*i він набув чинності – Р. С.*) 28 квітня 1954 року. І лише на цьому було завершено правову, законодавчу процедуру передачі Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР. В СРСР вся влада (*радянська – законодавча, виконавча та інша – Р. С.*) була зосереджена в партійно-державних органах. Їхні рішення були легітимними, законними, оскільки відповідали нормам і вимогам чинних тоді законів держави, і конституційними, оскільки були узгоджені з нормами Конституції СРСР, Конституції РРФСР і Конституції УРСР. Аналіз змісту ухвалених тоді законів та інших документів свідчить, що сам акт передачі

Севастополя: «І Україна, і Росія є членами ОБСЄ, і для них положення Заключного акту обов'язкові. Навіть сама заява претензій на частину території іншої держави вже є протиправним, грубим порушенням загальнознаного міжнародного права. І, звичайно, якщо застосуванням або погрозою сили (є такий термін) спробувати вирішити територіальну суперечку на свою користь, це підпадає під визначення агресії з усіма наслідками, що з цього випливають». Ці слова знаного фахівця в галузі міжнародного права залишаються актуальними й сьогодні, адресовані вони усім тим, хто робить необдумані заяви та заклики щодо будь-якого, зокрема й силового, варіанту зміні картти світу.

з точки зору правової процесу було зроблено бездоганно, цілком легітимно, а тому він був і є таким, що відповідав усім вимогам чинного на той час радянського законодавства, а отже, є правомірним, законним.

До того ж ухвалені Закони не суперечили й міжнародним правовим актам, які існували на той час, а також угодам, що їх визнав і підписав Союз РСР. Так, стосовно норм міжнародного права тут доречно згадати, що в міжнародному праві існує та визнається інститут цесії – право добровільної передачі однією державою суверенітету над певною територією іншій державі за домовленістю між ними. Крім того, обидві союзні республіки, як РРФСР, так і УРСР, на міжнародній арені були (*формально* – Р. С.) самостійними членами ООН. Не було порушення й іншої міжнародно-правової вимоги – оптациї (*від опціон*, *тобто права вибору життялями переданої території громадянства* – Р. С.), якщо



**A**ктивісти проросійського угрування «Національно-вільний рух» напали мінулої п'ятниці в Сімферополі на учасників мітингу проти сепаратизму, повідомляє Радіо «Свобода».

Близько тридцяти прихильників кримського Євромайдану зібралися на мирний пікет під стінами Верховної Ради Криму, щоб заявити про недопущення від'єднання автономії від України і розгляд цього питання на позачерговій сесії кримського парламенту, яка мала розпочатися о 12 годині дня.

Водночас до будівлі підійшла агресивно налаштована група з більш як півсотні активістів «Національно-вільного руху» і почала відтіснити мітингувальників. У бійці, яка почалася, нападники зламали древко українського прапора, постраждало кілька євромайданівців. Міліціонери,

яких було небагато, під час конфлікту були пасивними і втрутилися лише після того, як один з учасників пікету вийняв пневматичний пістолет...

\* \* \*

**Н**а 20-тичному мітингу проросійських сил Севастополя 23 лютого прийнято рішення про обрання міським головою громадянина Росії Олексія Чалого, власника групи «Таврида Електрік», який пообіцяв вирішити всі проблеми Севастополя в нелегкий політичний час.

Діючого голову Севастопольської міської державної адміністрації Володимира Яцубу, який був перед цим організатором «антифашистських» і «антибандерівських» мітингів, не хотіли навіть спочатку допускати на трибуни. Але він звернувся до севастопольців і закликав громадян зберігати спокій, не піддаватися на провокації і зберігати єдність з Україною. Мітингувальники зу-

стріли що заяву обуреними криками. (До слова, наступного дня Володимир Якуба заявив про те, що подав у відставку з посади голови міської адміністрації і виходить із Партиї регіонів...)

«Обраний голова має сформувати виконком, загони самооборони, продовжити сесії міської ради і уточнити можливість переходу міліції на нашу сторону як озброєного загону», — сказав на мітингу громадський діяч, місцевий адвокат Борис Колесников. Лідер партії «Руський блок» Геннадій Басов оголосив про створення силових загонів самооборони з числа добровольців.

«Ми будемо захищати своє місто і не дозволимо нікому диктувати нам умови, тим більше націоналістам», — заявив О. Чалий. За його словами, записуватися в загони можуть тільки чоловіки, «дійсно здатні залишити сім'ю і ризикувати свою здоров'ям».

Але вже в понеділок Севастополь-

ська міська державна адміністрація виступила зі зверненням до жителів міста, в якому назвала незаконною спробу обрати нелегітимні органи влади...

\* \* \*

**М**інулої неділі у Керчі мітинг проти Майдану переріс у протистояння. Спочатку на площі зібралися близько 200 осіб. Незабаром кількість людей стала швидко збільшуватися. З'явилися Георгіївські прапори, прапор партії «Русське единство», повідомляє kerch.com.ua.

Мітингувальники розгорнули прапати «Ганьба інтервенції!», «Ні майданум!», «Беркут — герой», «Крим за мир!», «Фашизм не проходить!». Присутні вішанували хвилюючу мовчання загиблих у Києві співробітників міліції. Біля центрального входу будівлі міськвионокому мітингувальники почали скандувати «Ми хочемо до Росії!». До людей вийшов мер міста Олег Осадчий і

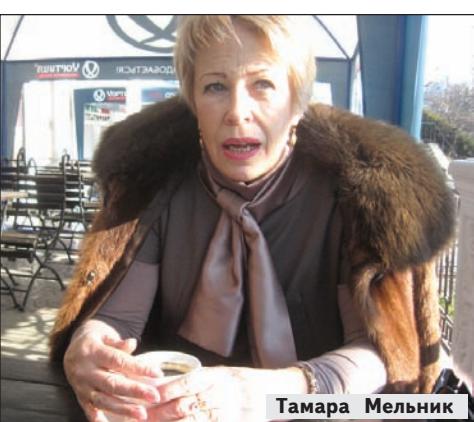
спробував їх вгамувати, але його заглушили криками «Росія!» і намагалися підняти російський прапор на флагштоці.

Мер з цим не погодився, попросив людей заспокоїтися і не робити цього. Натовп у відповідь звинуватив його у зраді. Мітингувальники спустили прапор України з флагштока і принесли прапор Росії. Ім перешкоджали мер, міліція, деякі люди, жінки. Прапор України то спускали, то піднімали. Біля флагштока розпочалася метушня, виникили сутички. Міліція обстутила це місце кільцем, але прапор України все ж зірвали з флагштока. Люди почали тиснути на міліцію. Зрештою, мітингувальникам вдалося підняти прапори Криму і Росії. Проте після того, як мітингувальники розійшлися, на флагштоці біля мерії Керчі знову з'явився Державний прапор України...

## ЧИ ЛЕГКО БУТИ УКРАЇНЦЕМ В КРИМУ?

**П**рогулюючись торік по осінньому Севастополю, помічаю деякі зміни: то тут, то там око фіксує якусь нову українську вивіску чи україномовну рекламу. Ось «Білоруські екомеблі», ось «Цар-хліб», а ось магазин з романтичною назвою «Надія» — напис білою фарбою на синьо-жовтому тлі вивіски. Одного разу навіть помітив на паркані протестне гасло, написане від руки українською: «Владу геть!». Чого-чого, а раніше в

Севастополі такого бачити не доводилося. Звичайно, більшість мешканців цього величного гарного міста спілкуються виключно російською і має твердий намір що російськомовність зберігати. Але й скромний український сегмент «міста російської слави» дає про себе знати. Приємно було поспілкуватися з доцентом кафедри української філології Севастопольського гуманітарного університету Тамарою Мельник. Пані Тамара до всього ще й очолює севастопольську міську організацію Союзу українок. Довго говорили на свіжому повітрі за кавою, на щастя, крим-



Тамара Мельник



## ЛИШЕ НА РІВНІ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ... (АБО ЧОМУ ІСНУЄ ШКОЛА ШЛЯХЕТНИХ УКРАЇНОК СЕВАСТОПОЛЯ)

ська погода того дня дозволяла. Тамара Валентинівна охоче ділиться планами на майбутнє:

— Три роки тому, з ініціативи львів'янки Ростислави Федак у багатьох регіонах України почали працювати Школи шляхетних українок. Пані Ростислава розробила надзвичайно цікаву програму, яка стартувала в Коломїї та в деяких районах Івано-Франківщини. Навіть в селах почали створюватися такі осередки. Школа намагається виховувати молодих дівчат, вести їх шляхом елітної української жінки. На жаль, у Севастополі ця ідея довоно не реалізовувалася через прохолодні ставлення місцевої влади до всього українського. І все ж сподіваємося, що наші перші кроки у межах спільногоРоекту громадської організації та університетської кафедри стануть хорошою передумовою до подальшого розвитку справі формування сучасної жінки-українки. Наша програма, безперечно, відображає кримський, севастопольський компонент і враховує те, що у цій школі будуть навчатися як етнічні українки, так і дівчат з російськомовних родин. Вони усі мають український сентимент, пов'язу-

ють своє майбутнє з Україною.

Я поцікавився, чи багато «шляхетних українок» у Севастополі? Виявляється, поки лише дванадцять. Але ж це лише початок... Збираються дівчата ситуативно, намагаються прив'язувати свою діяльність до якихось визначних дат. Скажімо, в серпні відзначали 100 років пам'яті Лесі Українки, говорили про перебування її в Балаклаві. Була колективна поїздка в будинок Лесі Українки в Ялті. Побували на могилі Степана Руданського. А ще була поїздка до Канева, Чигирина, Кирилівки, Моринців. Дівчата привезли з собою

в Крим багато яскравих вражень.

Тамара Мельник вважає, що дівчата зі Школи шляхетних українок будуть здатні проводити цікаві бесіди в українських осередках Севастополя. Про українську символіку, про родинну педагогіку, про наші національні традиції. І тому вони повинні багато-рано розвиватися. Сподівається, що через рік вже можна буде помітити шляхетних, самодостатніх українських дівчат у севастопольському культурному просторі. Розуміє, що Севастополь — не найкращий ґрунт для українського насіння. Але у багатьох інших регіонах України проблеми схожі. Погоджується з думкою учених, що саме Голодомор є першопричиною багатьох нинішніх національних проблем України:

— Оцей страх, хибна життєва установка: не творити своє середовище, а лише адаптуватися до нього, пристосовуватися до обстановин; оця маргінальність наша, втрата національного, етнічного, глибинного — все це неподоланий наслідок Голодомору. І саме ці речі породжують сьогоднішній день України. Починаючи з Верховної Ради, з «тушок» і закінчуючи рядовим українцем, який бо-

йтися заговорити українською в севастопольському тролейбусі. Бо на нього якось не так подивляється чи погано подумають... Шо-правда, в кримських умовах трапляються і оптимістичні моменти. Скажімо, є у нас кримська татарочка Зера Умерова — сама вона з бідою багатодітної родини. Це дуже чиста і широка дівчина! Темою своєї випускної роботи серед розмایття сучасних літературних новинок вона обрала проблематику роману Василя Шкляра «Чорний ворон». Намагалася творчо усвідомити нашу історію, ментальність, етнопсихологію. І це їй вдалося. А Юлія Елісеєва стала стипендіаткою Союзу українок Австралії, зараз вона веде активну волонтерську діяльність. Юля — онучка вояка УПА, вона дуже пишеться своїм дідусем. А зараз опікуються літньою жінкою, етнічною українкою, яка сама просила, щоб до неї додому приходив хтось із наших шляхетних українок... А ще наші молоді українки детально описують життєвий шлях севастопольських членкінь Союзу українок. Скажімо, тієї ж Богдані Михайлівні Процак. Пишуть про її перемоги у традиційній боротьбі за повноцінне українське життя в Севастополі, про її особисте життя, інтереси й уподобання. Так ми утверджуємо принцип настуності, перспективності. Адже українська молодь міста повинна спиратися на якийсь фундамент. Добре, що сьогодні вже не ототожнюють українство із «селютом», бо 20 років незалежності не минули безслідно. Ми — високоосвічена нація, але більшість проблем можна ефективно вирішити лише на рівні молодого покоління. Тому ї «шляхтянки» в українському соціумі потребні. І не в останню чергу в Севастополі.

Нашу газету читають в різних регіонах України. Скажімо, мої крівські знайомі регулярно купують її в кіосках столиці. Знаю їхні погляди і переконаній, що інформація про шляхетних українок Севастополя додасть їм оптимізму.

Сергій ЛАЩЕНКО

Севастополь — Львів

## ВІДЧУТТЯ ПЕРСПЕКТИВИ ЯК НЕОБХІДНІСТЬ

«Мало любити Україну до глибини душі, треба любити її до глибини кишені», — ці слова сказав відомий український благодійник кінця XVIII і початку XIX століття Євген Чикаленко. Приблизно так думає і чинний меценат культури, освіти, медицини, севастопольський підприємець Віталій Осадчий, який упевнений, що кожен свідомий громадянин і свідомий українець повинен щось робити для розвитку суспільства і держави.

Відомо, що він підтримував конкурс знавців української мови ім. П. Сєвика, Конгрес українців Севастополя, міський хоспіс, брав участь у фінансуванні документальних фільмів, видавництві книг, виділяв кошти на призи переможцям експрес-турніру в Мережі під гаслом: «Ой, яка чудова українська мова!», робив масову передплату газеті «Кримська світлиця» в бібліотекі 70 шкіл міста та підтримував «Світличний» мовно-комп'ютерний конкурс.

Очевидно, що це є прикладом соціально відповідального бізнесу й активної життєвої позиції підприємця.

Директор науково-виробничого підприємства «Ютремхолод» Віталій Осадчий є одним із засновників Асоціації «Кластер «Енергозбереження», де вивчають питання використання природних

умов міста для впровадження альтернативних джерел енергії, а саме — сонячної, вітрової та енергії морської води. Щоправда, низка факторів заважає екологічній ініціативі. Бізнесмен каже: «Я вважаю, перший — головний фактор — це неринкові тарифи. Вони такі не тільки в місті, а взагалі в Україні. Ось це якщо ми говоримо про бюджетні замовлення. Якщо взяти приватних клієнтів, то, швидше за все, існує недостатня інформованість клієнтів або потенційних споживачів».

Підприємцям ще ніколи легко не було, хіба 2004 року було якесь послаблення, — каже Віталій В'ячеславович. І прикро, що за часи Ющенка не відбулось реальних покращень у цій сфері. Досі

останніми роками, маючи власну пасіку, він багато часу витрачає на бджільництво. І не тільки

займається дослідженням лікувальних властивостей маточного молочка, яке, за його словами, може дати «відчуття повноти життя», вже має позитивний результат у відновленні здоров'я кількох людей. За його словами, це хобі, як і садівництво, привчає до системи, вчасного виконання всіх необхідних процедур.

Найбільш ефективно Віталій Осадчий продукує ексклюзивні ідеї, які є новими і можуть принести користь людям, у них сферах діяльності, які його захоплюють. І каже, що найкраще почував би себе на посаді креативного директора корпорації.

На мое запитання: «Що

може Вас зробити щасливим?», він відповів, що часто і довоно думав над цим і, швидше за



# ШЕВЧЕНКО – ЦЕ УКРАЇНА. А УКРАЇНІ – БОЛИТЬ...

(Закінчення. Поч. на 3-й стор.)

Колись мене вразили почуті від директора зі сцени незвичні слова: «Великая Украина». Дивуюся пані Ларисі й досі, хоча наукову конференцію, присвячену Тарасу Григоровичу Шевченку, відвідую вже втретє. Знаю, що цього року вона має бути особливою, але не особливою для мене вона ще не була. І це передовсім просто велике Шевченківське свято, яке розпочинається з пісні «Реве та стогне Дніпро широкий», що виконує хлопчик з відеоекрану, а присутні слухають його стоячи, далі в програмі – вітальні слова, пісні, танці і декламування у виконанні школярів, захист учнівських науково-дослідницьких робіт і церемонія нагородження переможців, що теж не обходить без концертних номерів та теплих слів. А сьогодні – ще й презентація започаткованого тут Шевченківського музею.

Першою мала слово Тетяна Сухіна, яка представляла тут міську шкільну владу, вона зауважила, що популярність конкурсу дедалі зростає. Він і насправді із всекримського вже перетворюється на всеукраїнський. На конкурс було подано 35 робіт, і на 10-ту годину вже прибули до Сімферополя учні із найвіддаленіших куточків Криму. Представники ж інших регіонів захищалися он-лайн.

Показовою у цьому відношенні можна вважати й секцію, де на захисті учнівських робіт побувала і я. Вона об'єднала дві номінації: «Україна – Крим – Шевченко» та «Аудіовізуальні творчі роботи». У жури – Ростислав Семен (головний редактор ТО «Радіо «Крим», ДТРК «Крим»), Андрій Іванець (координатор ГО «Таврійська гуманітарна платформа, співробітник Національного інституту стратегічних досліджень») та Ольга Лазаріді (методист Кримської філії Інституту інноваційних технологій МОН України), ведуть захист господарі – вчителька Ірина Пахомова.

Розпочинається він із восьмикласниці Катерини Тюлюбанової, яка представляє м. Глобине Полтавської області. Тема роботи досить претензійна: «Художні засоби у творчості Т. Г. Шевченка та у віршах Тамари Голубородько». Чи можна взагалі порівнювати вірші крацього поета України за увесь час існування тут художнього слова і авторок суто регіонального масштабу? Якщо хочеться – можна, а спільність – у використанні народних художніх засобів та патріотичних настроїв, у всякому разі Катерина підмітила саме це. Щодо останнього показника, то він притаманний і самій школі-ліцеї. На запитання, що у творчості землячки їй найближче, дівчинка відповідає: «Рядки, де уславлюється мій рідний край!»

Далі захищається п'ятикласниця із с. Родникове Сімферопольського району Яніна Данько, яка розповідає про український віночок. А юний керчанин Олександр Кузнецов висвітлює роботу конференції, що відбулася у його рідній школі і складалася з двох частин: «Наш Шевченко» і «Мій Шевченко», а також демонструє її в мультимедійному варіанті. «Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття!» називається вона і свідчить про неабияку шану керчанів нашого великого ювіляра.

Не надто вдалим був виступ сімферопольських старшокласниць Анастасії Котолупової та Марії Бернштейн, які взялися дослідити українську національну кухню. Але дослідження фактично не відбулося. Дівчата розповіли, що в ній суто українське, а що запозичене, та про деякі уподобання українців, які відрізняють їх від багатьох сусідів. Це, скажімо, свинина і борщ (останніх нараховується 30 видів). Повідомили, що Тарас Григорович теж є борщ і сало. Але для такого виступу можна було спеціально і не готуватися. Важко сказати, яке відношення мав їхній виступ і до обраної номінації «Аудіовізуальні творчі роботи». Втім, поблажливі журі не залишило їх без призового другого місця.

А на першому опинився десятикласник із Севастополя Дмитро Трішкін, виступ якого викликав справжнє захоплення. Тему він обрав собі непросту навіть для дорослого: «Українці в Севастополі». Але з перших слів хлопчика стало зрозуміло, що з нею він впорається, бо є людиною самостійно мислячою, спостережливою, а головне – справжнім маленьким українцем.

«Севастополь – місто російської слави, російської мови, російського флоту, і українська мова почувавшася тут, як на чужині, так само, як на чужині почувався і сам Тарас Шевченко», – говорить підліток. І не просто говорить, він демонструє висловлювання різних мешканців Севастополя щодо українських цінностей. На запитання, ким є для них Великий Кобзар, відповідають школярі різного походження, та відбирає підліток найпоказовіші слова. Ось що каже, наприклад,

учень початкових класів болгарської національності: «Мені Тарас Шевченко наказав, окрім української, вивчати і свою рідну мову. І тепер я вивчаю також болгарську». Думаю, так і насправді зробив би автор рядків: «І чужому навчайтесь, і свого не цурайтесь». Тільки звідки про це знає дитина, хто вклав в її уста ці слова? А російськомовний школяр старшого віку говорить про те, що Тарас Шевченко розкриває дух українського народу. З цими дітмами автор дослідження познайомився під час акції, яка проводилася в Севастополі і на яку було запрошено дітей, що, попри національне коріння, вважають себе українцями.

Думаю, не менш цікаво було і на інших секціях, присвячених мові, культурі, історії, етносу, природі та екології, де розкривала свої здібності решта учасників заходу. А перед тим, як розйтися по різних аудиторіях, всі вишили на урочисте відкриття Шевченківського музею, започаткованого на честь двохсотріччя Великого Кобзаря. Того, скільки було покладено праці, аби це стало можливим, горстям і не забагнати. А ось вчителі, учні та їхні батьки працювали не один день і навіть не один місяць. Вони створювали власноруч музейні експонати, збирало по крихах все, що стосується давнього українського побуту, аби, зайдовши за плетену огорожу, відвідувач міг опинитися в іншому, незвичному світі, який незабаром став би для нього рідним і близьким.

Ось на столі під образами стоять традиційні українські страви: вареники, картопля, сало, пампушки... А поряд – весільний рушник, вишитий руками матусі вчительки Валентини Чорної. Чимало попрацювали голкою і самі вчительки. Та хіба ж тільки голкою? Родзинкою в оформленні музею стали витинанки. Знайомлюється з двома із них, кому під силу вирізати на папері не лише візерунки, але й цілі картини. Це вчителька образотворчого мистецтва Надія Іонова та шкільний психолог Олена Щаслива. А хіба ж не щаслива, маючи такі руки? Своєму вімінно вчительки навчають сьогодні усіх бажаючих. Працюють також вже традиційні майстерні з виготовлення писанок та ляльок-мотанок.

У музеї витинанки яскраво прикрашають стенд «Доле моя, доле», де висвітлюється біографія Великого Кобзаря. «Дитинство», «У наймах», «Воля», «Заслання», «Спадщина» – такі основні її сторінки. Зрозуміло, що по-справжньому музейних експонатів тут поки що мінімум. Та її вже після нинішньої конференції стане значно більше. Найщедрішим щодо дарунків став заступник голови Федерації профспілок України Евген Драп'ятир, який щойно прилетів із Києва. Він передав до музею і раритетне видання «Кобзаря», і цілу колекцію значків, присвячених Тарасу Шевченку, і рушники та багато іншого.

Євген Михайлович вже встиг прикипіти душою до цього навчального закладу. На урочистій частині він говорив, не приховуючи своїх щиріх почуттів: «Я дякую Господу, що у Сімферополі є така школа!». А ще – про те, що сьогодні справдіється Кобзареве пророцтво і люди піднімаються з колін, а також запросив можливих гостей Києва до себе у Будинок профспілок, що знаходиться поряд з Майданом і контролюється протестувальниками. Євген Драп'ятир висловив сподівання, що згодом з'явиться можливість визити кращих шевченкознавців на екскурсію до Канева.

Свій внесок до музею зробили і голова Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка Петро Вольвач та один із організаторів заходу, заступник директора товариства зв'язків з українцями світу «Україна-Світ» Василь Стефанюк, який завжди охоче прямує туди, де жевріє вогнік українського життя, і завжди – з щедрими дарунками.

Свій внесок до музею зробили і голова Наукового товариства ім.

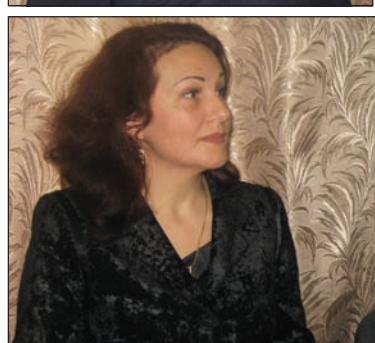
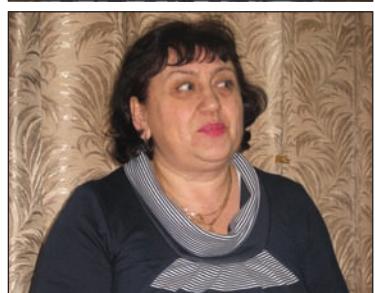




«Т. Г. Шевченко, якого ми не знали» — такою була тема семінару для вчителів української мови і літератури, історії та класних керівників, який відбувся в гімназії № 1 м. Сімферополя і був присвячений 200-річчю з дня народження Великого Кобзаря.

Відкрила семінар методист міського методичного центру Н. М. Манжула і одразу ж запросила до слова вчительку української мови та літератури школи № 29, методиста Кримської філії Інституту інноваційних технологій та змісту освіти Тетяну Захарову.

Тетяна Миколаївна розповіла про родинне дерево Тараса Григоровича Шевченка і в цьому світлі спробувала пояснити, як сформувалася особистість поета і художника, відстежила вона й подальшу долю Шевченківського роду, що походить від Тарасових братів та сестер, яких всього було семеро. Гілочка роду простягнулася і до Криму — це і стало головним акцентом у



## ПРО ШЕВЧЕНКА — З ЛЮБОВ'Ю



доповіді вчительки. І тягнеться ця гілка від найдавнішої улюбленої сестри Тараса Катерини, правнук якої Дмитро Красицький народився на Черкащині у 1901 році і присвятив своє життя усваженню свого великого праща, написавши з цією метою, зокрема, багато автобіографічних творів.

Нині в Севастополі мешкає дочка Красицького Тамара, вчителька географії, яка продовжila справу батька у доступній її формі. Тамара Дмитрівна бере активну участь в українському житті міста, де вона є заступником голови Союзу українок Богдані Процак. Це — власне дослідження Тетяни Миколаївни, про що неможливо прочитати в жодному із підручників.

Понад 15 років тому зверталася до нашої редакції це одна вчителька — української мови та літератури — на ім'я Тетяна, що мешкає в Сімферополі, яка надала документальні підтвердження своєї приналежності до Шевченківського роду. У пані Тетяні була проблема — її скоротили з роботи, і винуватцем того, що одинока маті з маленьким синочком лишилася без засобів для існування, стала відома своїм прогресивним мисленням, прихильністю до України та творами на історико-краєзнавчу тематику людина — Володимир Поляков, який на той час обіймав посаду директора школи № 37, а зараз є викладачем Кримського інженерно-педагогічного університету. Чому так сталося — не знає і зараз, бо пояснення директора: «Вона не була красою за інших» — наврід чи варто брати до уваги. Адже гіршою за інших вона теж не була — це пересівдчилася її подальша педагогічна робота. Мое намагання захистити вчительку через газету ледь не повернулося великим скандалом. Та не шкодую, бо, захищаючи Тетяну, я, хоч і зовсім трішечки, прислужилася пам'яті того, хто теж був гнаним і чий нащадок, як бачимо, так чи інакше продовжують його справу.

Та повернімося до семінару. Наступною виступала Юлія Тарасівна Лейбенсон, вчителька історії НВК «СЕЛЬ» та аспірантка кафедри історії ТНУ. Вона теж мала на меті відкрити малознайому сторінку щодо Тараса Григоровича Шевченка і робила це, спираючись на історичні джерела, одним із яких стали публікації в журналі «Київська старовина». Цей журнал, що видавався з

1882 року, колись був дуже популярним і в ньому було розміщено 156 матеріалів, присвячених Тарасу Шевченку, авторами яких були переважно люди, особисто з ним знайомі.

Маючи такий благодатний матеріал, Юлія Тарасівна спробувала повернути розмову в руло, обумовлене темою семінару. Та зробила це не зовсім вдало, одразу ж поставивши перед собою завдання довести, що Шевченко — не ікона. I, аби він не «забронзовів» і не став жупелом для різноманітних політичних сил», молода дослідниця зосередилася на пошуках його різнопланових характеристик, нібито на сьогодні це є особливо актуальним. Вона довела до відома присутніх, зокрема, те, що його господар вважав колись Тараса «ледачим робітником», а люди називали його «великим воїном», не маючигадки про те, ким він був насправді. Стільки відгуків про Тараса Григоровича цитувалися і такі, де наголошувалося на спаді його популярності.

Ідею: Шевченко — не ікона підхопила і наступна промовиця Тамара Філімонівна Слівкіна, вчителька української мови та літератури школи № 29, хоча насправді така теза не є сьогодні ні корисною виховному плані, тим більше в Криму, ні оригінальною, особливо після публікації Олеся Бузини, який зробив собі ім'я на плюндуванні пам'яті українського генія.

Але в подальшому виступі підтвердили своє початкове посилення Тамарі Філімонівні так і не вдалося, та і було воно, власне, просто запозичено у попередньої промовиці. Вчителька розповіла про інтегровані уроки, присвячені Тарасу Григоровичу, над якими доводилося працювати не день, не два, а навіть по піврік. І були вони спільними то з учителем географії, то образотворчого мистецтва, то музики, зважаючи на те, на якому аспекті особистості великої людини мали намір зупинитися педагоги.

Про Шевченка-мандрівника, учасника експедиції на Кос-Аралі, який побував і у Прибалтиці, мріяв також відвідати Швецію та Данію, Тамара Філімонівна розповідала

разом з географом; про Шевченка-музиканта, на твори котрого написано пісні 120 композиторами, які поклали на музику 150 його віршів, — разом з учителем музики, а розповідь про Шевченка-художника збагатила викладачка образотворчого мистецтва Ольга Белоурова.

Школярі, як і присутні на конференції, довідалися, що художні праці Тараса Григоровича належали до 6 жанрів і використовував він при цьому 11 технік: олію, акварель, гравюру, офорт, туш, олівець, естамп, вугіль, гальванопластику, сенію та акватипію. Усього намалював Тарас Шевченко 825 різнонаживих картин, серед яких 150 портретів.

У питанні щодо іконізації українського генія поставила крапку Ганна Йосипівна Яструб, заступник директора школи з двома мовами навчання № 33.

«Не згодна» — такими словами вона розпочала свій виступ. Ганна Йосипівна разом з учнями нещодавно побувала у Каневі в музеї Великого Кобзаря і має дуже конкретні та яскраві враження про цю людину і про істинне ставлення до нього українського народу. Вона стверджує, що нині старенкі сільські бабусі знають напам'ять усого «Кобзаря», як і те, що його портрет чомусь завжди був поряд з іконою. Під час демонстрації на конференції музейних експонатів важко було не звернути увагу і на Тараса Шевченка в образі святого — у відповідному одязі із німбом над головою. То ж не ікона чи таки ікона? Шоправда, представники різних народів одягали його й у свої національні костюми, ось він у східному халаті, бо як же донести до людей, що Тарас Григорович — свій, рідний?

Побували гости із Сімферополя і з Переяслав-Хмельницькому, теж багатому на музеї, серед яких і музей «Заповіту», де було написано одніменний твір Шевченка, та в історико-етнографічному музеї «Переяслав». У цій поїздці все здавалося дивовижним: і дерев'яний пам'ятник Тарасу Шевченку, і відвідини Чернечої гори, та, ділячись враження-

ми, Ганна Йосипівна знову і знову поверталася до Національного музею поета. Там зберігаються, закрима, реєстра ціни, де засвідчено народження маленького Тараса, його «Вільна», перші видання «Кобзаря» та «Гайдамак», папір з повідомленням, що юнака заразовано до Академії мистецтв. Там же — і рушник, вишитий руками Лесі Українки, який, вже тяжко хвора, вона передала до музею з подругою.

Не пощастило лише з одним — не вдалося зустрітися з директором музею, з яким вчителі і діти мріяли зав'язати листування. І тут сталося неймовірне: директор написав їм сам, аби повідомити, що інший запис у книзі відгуків було визнано за 2013 рік найкращим. У дарунок надіслав директор також збірку прислів'їв та приказок, пов'язаних з іменем Тараса Шевченка, яка знайде своє місце у шкільному музеї. Тож немає сумнівів, що завдяки цьому контакту в музеї з'являться по-справжньому унікальний експонат. А це так важливо для школи, якій ось-ось буде присвоєно ім'я Тараса Григоровича Шевченка!

Та найвиразнішим акордом семінару став виступ десятилітніх, яких привела із собою Ганна Йосипівна. Це — Вероніка Бех, Поліна Попова, Басіра Хоссейн, Ксенія Йосіфіді, Олександр Бурлаченко, Олег Васильєв та Олег Паксайкін. Прізвища свідчать, що вони — представники різних національностей. Але у них у всіх — одна велика любов до України та до людини, яка уособлює її для всього світу. Це видно і з тих віршованих текстів, які читали діти, і з того, як вони їх читали.

Немає музики? Та Вероніка, одягнена в український національний костюм, не розгублюється, вона співає а капела, і як співає! Одна її пісня за силою впливу може конкуртувати з цілою доповіддю. І це пісня єдності та любові.

«Хіба ж можна не любити таких дітей?» — ставить риторичне запитання Ганна Йосипівна. А я пере-конуюсь в черговий раз: про Шевченка — або з любов'ю, або мовччи.

Тамара СОЛОВЕЙ

освіти Севастопольського міського гуманітарного університету.

Микола ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ

На фото — дівчатка з школи № 46: Мері Акорян декламує уривок з поеми «Кавказ» вірменською мовою, Алемсултан Мінадієва читає вірш «Сестрі» кримськотатарською

## ЩОБ «ДИХАЛИ» ШЕВЧЕНКОМ

У Севастополі відбулись урочистості і заключний етап Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка.

На першому етапі в ньому взяли участь 3758 учнів 5–11 класів із 59 шкіл міста, а також 500 студентів із 15 вищих різних рівнів акредитації, професійно-технічних навчальних закладів та курсантів вищих військових навчальних закладів. Конкурсанти демонстрували свій рівень владіння рідною мовою, знання літературного матеріалу, творчі здібності.

Перед початком заключних випробувань у Палаці дитячої та юнацької творчості відбулася урочиста церемонія на-городження переможців

III етапу конкурсу.

Учасників мовно-літературного марафону привітали заступник начальника Управління освіти і науки Севастопольської міської держадміністрації Наталія Журавльова, професор кафедри української філології Севастопольського міського гуманітарного університету, голова севастопольського Союзу українок Тамара Мельник, почесний український адмірал у відставці, заступник голови координаційної ради з відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка Анатолій Данилов.

Наталія Журавльова, зокрема, сказала, що в Севастополі живуть люди, які з повагою ставляться до інших, незалежно від віри і національності, вони то-

лерантні до носіїв різних культур, а сьогоднішній конкурс — яскраве тому підтвердження. Також вона висловила надію, що фіналісти гідно представлять Севастополь у фіналі міжнародного мовно-літературного конкурсу.

Тамара Мельник висловила думку про те, що за словом Шевченка ми бачимо глибину мудрості, нагадала, що він знат і російську мову, вивчав французьку, добре володів польською. «Вчіться у Шевченка, любить Шевченка і несить його слово на багато-багато років; Шевченко — це святість і краса», — сказала вона.

Запам'ятався яскравий і

емоційний виступ Анатолія Данилова, який нагадав про заслужену повагу до нашого генія у десятках країн світу, де встановлені йому пам'ятники. Він по-бажав, щоб ми частіше розгортали книги «Кобзаря» і по-новому «дихали» Шевченком.

Зі сцені виступили учасники проекту «Шевченко мовами народів Криму» під керівництвом Світлани Левон (Мала академія наук учнівської молоді), які на-тхненно продекламували його поезії кількома мовами народів Криму, у тому числі українською, російською, болгарською, кримськотатарською.

Співали вчителі спеціа-

лізованої школи № 57, ча-

руював усіх присутніх вико-

нанням «Пісні про рушник»

учень 8 класу гімназії № 7

Валентин Чугун, а пере-

може Всеукраїнської

акції «Мій Шевченко» учень

5 класу ЗОШ № 31 Влади-

слав Діброва мистецьки

</div

## «БУЛА У НЬОГО НЕЗВИЧАЙНА ДОЛЯ, ТА ДОЛЯ УКРАЇНОЮ БУЛА...»

Є імена, що увібрали в себе живу душу народу, стали часткою його життя. Світова література має кілька яскравих імен, що стали символами нації. Так, Шекспір — мæстистична вершина Англії, Данте — біблійна мудрість Італії, Гете — допитливий дух Німеччини.

У слов'янському світі великою славою втішаються А. Міцкевич серед поляків і О. Пушкін серед росіян. Але ніхто з названих п'ятьох велетнів світової культури не зробив такого впливу на розвиток своєї нації, як «національний пророк», «володар у царстві духа», «велетень у царстві людської культури», гордість української нації — Тарас Григорович Шевченко.

Вшановуючи пам'ять великого Кобзаря, бібліотека-філія № 9 ім. Л. М. Толстого для старшокласників школи-гімназії № 1 ім. К. Ушинського 12 лютого провела літературний журнал

«Була у нього незвичайна доля,  
Та доля Україною була...»

Першу сторінку журналу відкрила завідувачка бібліотеки Любов Тарахтій. Лейтмотивом її виступу стала незаперечна актуальність тво-



рів Т. Г. Шевченка сьогодні. «І мертвим, і живим, і ненародженим...» — цей вірш настільки відповідає нашому громадянському і політичному становищу сьогодні, незважаючи на те, що був написаний у 1845 році.

Спадщина Тараса Шевченко належить не лише українському народові, а й усому прогресивному людству. І недаремно один грузинський патріот натхненно писав: «Поет великий! Вся земля Тебе шанує з гордістю сьогодні.

*Ти рідний нам...*

Неповторно-оригінальні твори поета перекладені багатьма мовами світу.

Час зупинився, коли лунало вічне Тарасове слово у

виконанні заслуженого артиста АРК, члена Спілки письменників, талановитої людини та друга бібліотеки Аркадія Вакуленка. Учень гімназії, учасник конкурсів художнього читання Павло Іванченко прочитав улюблений вірш Т. Г. Шевченка.

Шире зацікавлення викликала у молоді виставка книжок, на якій були представлені раритетні книжки Українсько-канадського відділу бібліотеки, видані за кордоном. На завершення заходу пролунав запис української пісні «Реве та стогне Дніпро широкий» у виконанні російського співака Олександра Малініна.

**Любов ТАРАХТІЙ,**  
заслужений бібліотекар



## «СЕЛО НА НАШІЙ УКРАЇНІ — НЕНАЧЕ ПИСАНКА СЕЛО...»

Я народився в Криму. Це красивий, багатий край. Але мене, ніби магнітом, тягне туди, в центр України, на Чернігівщину, у невеличке село Вишнівка. Воно нічим не примітне, але таке милоємо серцю. Там — дім моєї прабабусі Надії, там живуть мої рідні, близькі люди.

З раннього дитинства я приїжджаю туди з бабусею Тетяною до її батьків. Ходив, милувався тим краєм. Ось ліси, які обступили село з трьох боків. А які там сосни! Це не сосни — богатирі, які охороняють селище від сні-

гових, вітряних буревіїв.

Пройде вулицю — і опинишся біля річки Удай, яка заросла лепехою, осокою, ліліями. А на березі можна побачити багато кущів калини, бузини, вербозу. Стоїш, милуєшся, і спадають на думку слова Тараса Шевченка:

*Пишається калинонка,  
Явор молоді,  
А кругом іх верболози  
Й лози зеленіють.*

Часто мене, малого, брав за руку прадід Петро і говорив словами Кобзаря:

*Ходімо в селища, там люде,  
А там, де люде, — добре буде.*

Прадід мій дуже любив читати Шевченка, знав багато віршів напам'ять. Ми часто ходили з ним у центр села, де стоять невеликі будинки, які потопають у зелені дерев, милують око барвами квітів, доглянутих дбайливими руками жителів села.

I знову прадід говорив:  
*Село на нашій Україні —  
Неначе писанка село.*

І це правда. Вийдеш за поріг — росте звіробій, петрів батіг, дерев'яний, волошки, червоні маки. А скільки вищень росте на кожному подвір'ї!

I, звичайно, біляожної хати кущ калини!

*Зацвіла в долині  
Червона калина,  
Ніби засміялась  
Дівчина-дитина.*



Вишнівка — цікаве село. Кожна вулиця має свою назву — Леніна, Горького, Першого травня, Перемоги. Але їх можна прочитати тільки на початку вулиці, на першому будинку. А насправді там існують свої назви: Дядюні, Бендрики, Пиріжки, Терешки, Кренделі, Покоса, Трохимівщина, Продани та інші. Кожен господар чи гospодиня має прізвисько. Почуєш: Аніхай, Іватик, Колобок, Какатя, Креска, Бей, Кутя, Каплиця, Майорова, Рапайда, Миндикова, Осєледцева, Шинкарева, Пирожкова. Які там живуть люди! Веселі, добри, щедрі, працелюбні і, на мою думку, щасливі.

Пройдіться селом у суботу, в неділю — побачите на кожній вулиці на лавочках літніх людей, на стадіоні — підлітків, юнаків і дівчат.

Люблять у Вишнівці працювати, вміють і відпочивати. Хоч зараз і нелегко всім живеться, але вони щасливі: село Вишнівка — це єднання працьовитих людей, і це є запорукою їхнього щастя.

Я люблю Крим, це моя батьківщина, але оте невеличке село Вишнівка, «пісанка-село», манить мене, синиться мені, бо воно прекрасне.

**Олександр ВОЛОВ,**  
учень 11 класу  
Ізобільненської ЗОШ  
І-ІІІ ступенів  
Нижньогірського району  
Автономної Республіки  
Крим



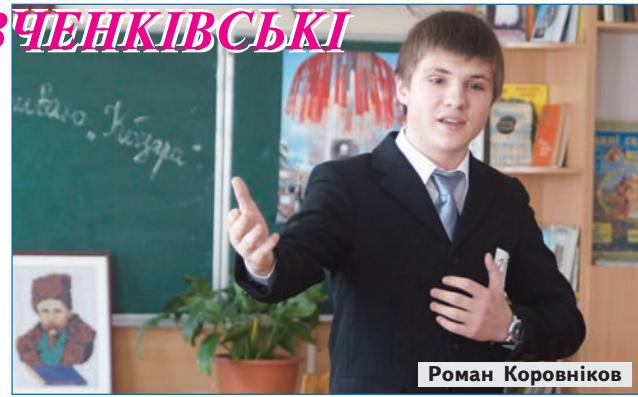
## «Джерельце»

## НАШІ «ШЕВЧЕНКОВСЬКІ ЛАУРЕАТИ»

Серед майже 200 учасників з 25-ти загальноосвітніх шкіл м. Сімферополя учні НВК «Школа-гімназія» № 25 також взяли активну участь у конкурсі учнівської творчості «Шевченко і сучасність». Конкурс проходив у номінаціях «Декламація» (7-11 кл.), «Авторська поезія» (5-11 кл.), «Малюнок і прикладне мистецтво» (1-11 кл.).

У номінації «Декламація» були відзначенні грамотами Роман Коровніков (9 кл.),

Діана Макаренко (8 кл.), Віолетта Бєлєва (7 кл.). За зайняті призові треті міс-



ця отримали дипломи Еміне Чобанова (7 кл.) і Себія Зекер'єва (11 кл.), котрій допомагав акомпанементом на гітарі однокласник Олександр Простяков.

У номінації «Малюнок і прикладне мистецтво» грамоти отримали учні нашої школи-гімназії Лера Кучеровська (2 кл.) та Аліна Стародубова (6 кл.). Еміне Менсейтова (6 кл.) і Вікторія Калинова (10 кл.) отримали дипломи за зайняті другі місця, Дар'я Сич (8 кл.) — за 3 місце. Також були оголошенні подяки вчителям, які готували учнів до участі в конкурсі «Шевченко і сучасність».

**Галина КАЧУЛА,**  
вчитель української мови  
і літератури НВК  
«Школа-гімназія» № 25

Себія  
Зекер'єва  
і Олександр  
Простяков



## ЛІТЕРАТУРНІ ПЕРСОНАЖІ ШЕВЧЕНКА — В МАЛЮНКАХ ДІТЕЙ

У рамках святкування 200-літнього ювілею Великого Кобзаря в бібліотеці-філії № 7 ім. Т. Г. Шевченка ЦБС для дорослих м. Сімферополя відкрилася виставка малюнків «Літературні персонажі Т. Г. Шевченка в малюнках дітей».

Автори робіт — учні Сімферопольської дитячої художньої школи. Юні художники зобразили у своїх малюнках те, що, на їхню думку, бачив і відчував Кобзар у XIX столітті. В експозиції — картини, присвячені відомим творам Тараса Шевченка — «Катерина», «Наймічка», «Лілея» та іншим.

Виставка триватиме в бібліотеці до кінця березня. Вона викликала великий інтерес у читачів нашого закладу. Запрошуємо всіх бажаючих відвідати нашу експозицію!

**Наталія КАРЖАВІНА,**  
заслужений бібліотекар  
філії № 7  
ім. Т. Г. Шевченка



## 50 ТИСЯЧ ГРИВЕНЬ ЗАРОБИВ ДЛЯ СВОЇЇ ШКОЛИ ЮНІЙ ПЕРЕМОЖЕЦЬ КОНКУРСУ «ДУДЛ ДЛЯ GOOGLE»

Завершився перший Всеукраїнський конкурс серед школярів «Дудл для Google». Остаточним переможцем став Роман Барабаш Переяслав-Хмельницького. Школа, в якій навчається Роман, отримає грант у розмірі 50 тисяч гривень на модернізацію.

Три місяці тому дітей віком до 17 років запрошували намалювати святковий логотип Google на тему «Україна моєї мрії». За час конкурсу учасники надали понад 10 тисяч робіт — дитячих

малюнків з різних куточків України. Почесне жюрі обрало 15 кращих дудлів — півфіналістів (5 у кожній віковій категорії). На другому етапі конкурсу ці 15 робіт боролися за право вийти у фінал у відкритому народному онлайн-голосуванні. Українські користувачі Google обрали три малюнки, які сподобалися ім найбільше.

Фіналістами стали: Роман Барабаш, м. Переяслав-Хмельницький, ЗОШ № 7, 4 клас; Олена Харченко, смт. Опішня, Полтавська область, Державна спеціалізована школа-інтернат «Колегіум мистецтв» у Опішні, 7 клас; Владислав Степаненко, м. Нікополь, Спеціалізована природничо-математична школа І-ІІІ ступенів при Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара, 11 клас.

Остаточним переможцем обрали Романа Барабаша, який описав свою роботу так: «Україна моєї мрії — це багата і незалежна держава, де кожна родина в місті чи селі почуває себе вільною і захищеною».





# КРИЛАТИ ПІСНІ ВЕТЕРАНА

Музиканта і композитора Дмитра Петровича Малого ще й досі вігають з 90-річним ювілеєм, який він відсвяткував 20 вересня минулого року. Так, під час нашого спілкування до нього завітала кримська поетеса Ольга Дубинянська, мати нашої колишньої кореспондентки Яни, яка мешкає зараз у Києві. Пані Ольга прийшла з особливим дарунком — своєю збіркою віршів, саме віршів, а не текстів, написаних у стовгінк. Подарунок, прямо скажемо, досить типовий від творчої людини творчій. Тим більше, що для композитора співпраця з поетами — це річ звичайна. А Дмитро Петрович, попри свій поважний вік, ще й досі активно працює, та і взагалі не сидить цілими днями вдома біля телевізора. Він відвідує різні заходи, у тому числі і всеукраїнського та державницького спрямування. А це вечори на честь Дня незалежності, концерти українських митців, був він і на ювілії «Кримської світлиці», хоч і не входить до кола наших читачів.

Бо насправді виявилося, що композитор не Малій, а Малій, він — чистокровний росіянин, народжений у Оренбурзі, де провів значну частину життя, а на проживання до Криму приїхав лише у 1961 році. І хоч Дмитро Петрович не спілкується українською, та має в добробуту чимало пісень, написаних на слова україномовних авторів, таких, як Данило Кононенко («Земле моя кримська», «Рідна пісня»), Леонід Янчук («Пісня моряка», «Гімн українських моряків»), Федір Степанов («Ой, роки далекі», «Салгир»). Є у нього кілька пісень, присвячених відомій українській вишивальниці Вірі Сергіївні Ройк: «Мамі», «Сину» на слова Надії Риндич та пісня «Враження від виставки» Людмили Овдієнко, єдиним недоліком якої є ця не пісenna назва.

Познайомився з Вірою Сергіївною композитор ще у 1962 році, та й сьогодні підтримує стосунки з її сином Вадимом Михайловичем. А вишила серветка, що прикрашає піаніно в квартирі музиканта, — плід навчання у Віри Сергіївні його дружини Лідії Олександровні, шкільній вчительки, з якою прожив Дмитро Петрович у щасливому шлюбі понад 55 років і яку втратив 10 років тому.

Таке поважне зацікавлене ставлення до української культури і традицій (на відміну від більшості російськомовних кримчан) має своє коріння, що сягає далекого дитинства музиканта. Ще за давніх часів саме в Оренбурзі передував у засланні Тарас Григорович Шевченко і залишив по собі добро пам'ять та прихильність місцевих жителів. Був там (сподіваюся, і зберігся) й музей українського класика, і Дмитро Малій дивується, що такого немає в Криму. Та музей потребує реальних експонатів, хоча пам'ять про цю видатну людину могла бути вищувана і на вищому рівні.

Знайомство Дмитра Петровича з українською піснею відбулося, коли хлопець ще навчався у середній школі. Сталося так, що він був надзвичайно музикальною дитиною, перейнявши цей хист у батька, який ще в студентські роки керував хором. Батько був самоучкою, але добре грав і співав, у домі мали і музичний інструмент під назвою фігармонія.

Заспівав у хорі і маленький Дмитрик ще у 12 років, спочатку в шкільному, один серед вчителів, потім — у клубі, де був також український хор. Незабаром допитливий хлопчик теж долучився до української пісні. Йому сподобалася українська народна творчість, особливо пісні в обробці Миколи Леоновича, які переважали в репертуарі хору. Оренбург був тоді містом багатонаціональним з розвиненою музичною культурою, звідки походило чимало відомих свого часу музикантів і співаків.

Та у підлітковому віці у Дмитра почав ламатися голос, і він несподівано для себе затанцював, а згодом вирішив грati в ансамблі баяністів, і вже на третій день, як вперше взяв до рук баян, вийшов на сцену. Певний час життєві плани Дмитра були пов'язані з баяном. З 9-го класу загальноосвітньої школи він почав паралельно навчатися у музичному училищі грі на цьому

інструменті, хоча згодом бачив себе вже диригентом військового оркестру, задля чого треба було вирушити на навчання до Ленінграда. Залишалося лише одержати атестат по середню освіті.

Але не судилося: Дмитро належав саме до тієї молоді, випускній вечір для якої став випуском не у велике життя, а в обійми смерті, бо останній дзвоник пролунав для нього 20 червня 1941 року. Святкування нового етапу в своїй біографії хлопці продовжили на природі. А повертаючись додому, побачили натовп людей біля репродуктора, тоді й дізналися, що сталося. Але на той час швидше зрадили, ніж злякалися, бо й самі члени групи були військовими. Тож наступного дня поспішили до військомату. Та Дмитра відсливали звідти додому: надто молодий. Проте до 15 липня він вже «подорослішив», і його відправили до Пензи для навчання в артилерійському училищі, як це тоді називалось, на кінній тзі, бо пересувалася зброя з допомогою коней. Далі були Ташкент, Алма-Ата, Чирчик, а закінчив свою фронтову підготовку молодий солдат у Фергані, де розташувалося евакуйоване сюди Харківське артилерійське училище. Звідти вийшов він вже у званні молодшого лейтенанта.

Далі на юнака чекав Ленінградський фронт, де його було призначено командиром взводу артилерійської розвідки 849-го артилерійського полку 294-ї стрілецької дивізії. Це вже була зовсім не дитяча гра — в кінці серпня 1942 року дивізію кинули на прорив Ленінградської блокади. Далека від воєнної тематики, чула і я про Синявінські болота, де велика група радянських військ, з десятком дивізій, потрапила в оточення. Розпочалося справжнє пекло: голод, холод і водночас ворожий вогонь, що косив радянських бійців. На прорив пішли в кінці вересня. Треба було розрвати це смертоносне кільце, бо іншого шансу вижити просто не існувало. Дійшло до рукопашної. В результаті — колosalні втрати: зі звіду молодшого лейтенанта Малого у 34 особи в живих лишилося троє, та й ті поранені, двоє в ноги, а комвзводу — в плече. Деталі тієї кошмарної ночі не викреслили із пам'яті, не вірилось і самому Дмитру, що він таки врятувався. Та до думки про це завжди приміщувалася і гіркота, бо його товариші, з якими виривалися із оточення, померли у госпіталі, і не від ран, вони

отрійлися зіпсованою кониною.

Лікування тривало два місяці, але поранення це було не останнім. Далі на офіцера чекав 1-й Білоруський фронт, де при прориві фашистської оборони його тяжко поранило в ногу. Тоді на лікування знадобився майже рік, і результат все одно був невтішний: інвалідність та демобілізація. Дмитро Петрович і зараз ходить з паличкою.

І все ж таки він продовжував жити і продовжував грati: до 1946 року — в оркестрі народних інструментів, де довелось опанувати балалайку, а потім — в ансамблі пісні і танцю Южноуральського військового округу він очолив оркестрову групу, продовжуючи навчання в музичному училищі. А коли закінчив його, вступив до Московської консерваторії на диригентського відділення.

Навчання давалося легко. Дмитро Малій постійно був іменним стипендіантом, дедалі вищого рангу, і, закінчуячи консерваторію, вже мав сталінську стипендію, що дорівнювало зарплаті.

До Криму приїхав разом із дружиною і сином Костею за сімейних обставин. Почав викладати у музичному училищі, де незабаром став директором. Потім очолював культпросвітчище, але збунтувався, коли надійшло розпорядження скоротити там навчання з чотирьох до двох років. Розумів: це повна профанація і підготувати спеціаліста за відповідним фахом так швидко просто неможливо. Одержавши догану, «неслухняний» Дмитро Малій переїхав до Краснодару. Там працював у педагогічному інституті та інституті культури. Але змушений був повернутися до Криму знову, вже у званні доцента — того вимушувало здоров'я дружини. Останнє місце його роботи — це перша музична школа, яку він очолював до свого виходу на пенсію у 1987 році.

Як композитор починав Дмитро Малій з пісні «Синявінські болота», написаної на слова сина солдата, який теж побував там у оточенні. Пісню заспівали у Ленінграді, де ця тема була найбюючішою. Взагалі ж Дмитро Петрович у своїй творчості передовсім оптиміст і патріот. Переважають у нього пісні громадянського звучання. Особливе місце належить маршам, один з яких присвячено гостям Криму. Цей україномовний текст по-справжньому надихає і міг би слу-



гувати візитівкою міста. В ритмі маршу звучать і пісні на слова Леоніда Янчука, просянкуті позитивом і любов'ю до своєї держави. Характерним є слова приспіву «Гімну українських моряків»:

Слава нашій Україні,  
Вічна слава у віках!  
Шляхом волі, шляхом долі  
Пронесемо гідно стя.

Мені як редактору з багаторічним стажем важко не помітити, скажімо, того, що «Вічна слава у віках» — це елементарна тавтологія, теж саме, що і масло масляне, але мое зауваження не до композитора, для якого важливими є настрой, тематика та ритмічність тексту, до того ж не важко замінити слово «вічна» на «світла». Мушу зауважити, що пісенні тексти увесь останній час залишаються найслабшим місцем у музичних творах.

Любов'ю до України та її людей дихають вірші Данила Кононенка, що теж стали піснями. «Рідна пісня», скажімо, присвячена нашому українському співакові Оресту Мартиніву, виконавцю багатьох речей Дмитра Малого. І не дивно, що ставлення поета і композитора до цієї людини збіглося: своїм виконанням він вміє одухотворити навіть далекі від досконалості твір, що вже говорить про хорошу пісні. Тим більше, що Орест Мартинів теж віддає належне патріотичним пісням з чіткою громадянською позицією. Є у композитора і «Марш ветеранів», «Гімн Тавріді» та ще багато російськомовних творів урочистого звучання.

Написав він кілька пісень і на власні слова. Першою стала пісня «Наши года», текст якої автор приніс до редакції «Кримських известій». Його надрукували, хоча із ідейних міркувань «ампутували» кінцівку, де Дмитро Петрович сумує за великою державою, яку боронив колись, проливаючи кров у чужих тепер Росії і Білорусі.

Та було б помилковим вважати, що композитора не надихають ліричні вірші. У цьому ключі він співпрацює, зокрема, з українським кримським поетом Федором Степановим та багатьма російськомовними авторами. А взагалі є автором близько трьохсот музичних творів.

Оцінку їм дали кримчани. Дмитро Петрович — заслужений діяч мистецтв АРК, він — почесний голова Кримського відділення Всеукраїнської музичної спілки. А на честь 90-річчя на його грудях побільшало ще на один орден: «За вірність обов'язку», яким нагородила ювіляра кримська Верховна Рада. Серед орденів є і воєнні: Орден Вітчизняної війни II ступеня та Орден Червоної Зірки. Має ветеран І Орден Богдана Хмельницького та безліч медалей.

Але ще рано Дмитру Малому підбивати підсумки свого життя: він невтомно продовжує писати його подальшу історію. І це перо ніколи не випаде із рук, бо навчів він любити музику і сина, і внуків — всі вони закінчили музичну школу, хоч і обрали іншу професію. Ймовірно, ця любов й надалі переходитиме від покоління до покоління, а пісня ветерана, розправивши крила, полетить далеко за обрій.

Тамара СОЛОВЕЙ



## УКРАЇНЦІ НАЗВАЛИ УЛЮБЛЕНИ ПІСНІ

Соціологи виділили пісню «Червона рута» як найулюбленішу пісню українців. Про це свідчать результати дослідження соціологічної групи «Рейтинг». Також серед улюблених пісень: «Чорнобривці» (5%), «Одна калина» (4,3%), «Несе Гала воду» (4,1%), «Ой, смереко» (3,9%), «Міліон альох роз», «Хуторянка», «Рідна маті моя» та «Катюша».

Під час опитування респондентами було названо близько 800 пісень. Для того, аби скласти рейтинг серед 800 названих було виділено 30 найпопулярніших пісень. За названими улюбленими піс-

нями було виділено 30 найпопулярніших виконавців на чолі з Ротару та Пугачовою. У 30-ці можна виділити Михайлову, «Океан Ельзи», Лепса, Ані Лорак, Повалій, Круга та гурт «Люб», Баскова і Гнатюка.

На Заході популярнішими, ніж у решті регіонів, є «Червона рута», «Хуторянка», «Ой, смереко», «Ой, на горі два дубки» та «Водограй».

Серед виконавців — Ротару, «Океан Ельзи», Гнатюк, Івасюк та Яремчук. У Центрі — «Рідна маті моя», «Несе Гала воду», «Всё для тебе» та «Розпягайте, хлопці, коні». Серед виконавців — Лепс, Ваенга, Білозір та Газманов.

У Північному регіоні люблять такі пісні, як «Айсберг», «Лаванда», «А белый лебедь на пруду».

Більш популярні серед виконавців ко-

ристуються Повалій, «Любе», Кристалінська.

Аудиторія дослідження — населення України віком від 18 років і старше. Вибіркова сукупність: 2000 респондентів. Метод дослідження: особисте формалізоване інтер'ю згідно з опитувальником.

# ЕСКАЛАЦІЯ НОВІТНЬОЇ СТАЛІНЩИНИ?

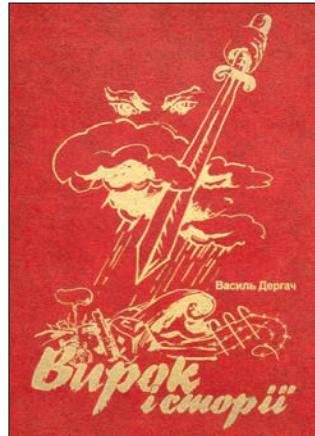
Здається, що давньогрецький мудрець Сократ сказав: — «В усьому май сумнів», чи то пак, як на російський манір — «Подвергай все сомнению».

З творчістю відомого сучасного українського письменника, поета і прозаїка Василя Дергача знайомий давно. Но й сам не раз по змозі, за його визнанням, допомагав йому «чистити авгієві конюшні» нашої літератури.

Гідний подиву ексес: авторові пішов 86-й рік, а він активно продовжує працювати на ниві красного письменства. Та не дивно те, що в такому віці його цікавлять соціальні проблеми.

І це закономірно. Хочеться-таки знати: куди йдемо ми? Хто веде нас і яка роль при цьому нас, простих співромадян.

У приватному листі до автора цих рядків, надсилаючи свій кіносценарій за трилогією «Кара історії», В. Дергач акцентує, що його, як і мене, не цікавить будь-яка одіозна приналежність до якоїсь політичної партії: «...І я, і ти,



мабуть, просто констатуємо правду, що діється на нашій затурканій планеті. Про все хочеться сказати і свое слово».

І автор має на це безперечне право, бо як пише у вступній статті до кінотрилогії (уривки з неї давала «Кримська світлиця») «Вирок історії» лауреат Національної премії України імені Т. Г. Шевченка Василь Захарченко: «Адже в нетрях ГУЛАГу зник і його батько, заарештований органами НКВС у ліховісні тридцяті роки».

Саме в образі трагічної долі рахівника колгоспу Олексія Добродуха, заарештованого органами Єжова-Берії і безслідно зниклого в анфіладах катівень без суду і слідства, що його сина школяра Івана, котрому довелось потім носити тавро «сина ворога народу» ще з п'ятого класу, дружини Ніни, що напризвіщє сама лишилася з трьома дітьми, ми бачимо узагальнений образ простого народу з його понівеченою долею в 1937-1938 роках репресій та насильства, виховання страху у людей більшовицько-кремлівською камарильєю, котра і сама перевела у страху. І поза сумнівом, Олексій Добродух та його син Іван — то образи рідного батька Василя Дергача та його самого.

Об'єктивно переконливо малиє письменник тоталітарну систему того часу, де повсякденним атрибутом існування простої людини була система доносів та дворушництва.

А я особисто пам'ятаю, як в 50-х рр. минулого століття достеменно перевірялися біографії підлітків і життя їхніх

батьків при вступі до суворовських та нахімовських училищ.

Хочеться відзначити їй інше, як-от, приміром, «справа Тухачевського»: у кіносценарії мовиться про цю справу, як штуку білими нитками; пам'ятаю ще й виставу п'єси «Коли мертві оживають» на початку 60-х, яку я дивився в Кримському українському драматичному театрі, а от так звана марксистсько-ленінська газета «Рабочий клас» (показово, що виходить російською мовою в Києві нині) нещодавно стверджувала, що М. Тухачевський справді був організатором змови військових. То ж кому вірити?

Пам'ятаю, як і нас в дитинстві і юності силоміць тягли то в піонери, то в комсомолці. І зараз різні компартійці «ревізують» цей процес, нібито й не мають уроку 1991 року.

З цього приводу хочу пригадати конкретно нагадати думку-лайтмотив Василя Дергача, висловлену до мене пером на шмұлтитулі книжки-кіносценарю:

«Шановному Степанову Федору Федоровичу  
Прочитай, мій друге,  
про ті муки,  
Коли нас мучив  
знаний вождь-тиран.  
На жаль, і нині  
також влади-круки  
Беруть тінь КАТА,  
наче списа в руки,  
І колять нам  
свідомість громадян.  
Неначе вже й скасовано  
запони,  
Ta хтось веде народ  
у той же бран.  
Ось партія — громада  
регіонів  
Спішить навік цензуру

узаконить,  
Шоб уярмити  
й Слово, і Екран.

Опираїся такій цензурі, друже, щоб розгорталась більше творчість, в якій я на Тебе рівняюсь. Успіхів тобі!

Автор книги В. Дергач.

31.11.2013 р.»

Головні герої книги — не апатичні люди. Так, Шарко Олександра Андріївна, заворожайкою партії, здає свій партквиток, бачачи і усвідомлюючи роль компартії вже після смерті «вождя народів». Поза сумнівом, саме такі люди, котрі діяли не за вказівками «эзорі», а за покликом серця і людянності, не дали остаточно вигідіти народу під чоботом тоталітаризму.

Отже, ні тортури страхом і фізично, ні енкаведистські кути не змогли вбити бойового духу незламників, на яких, справді, нам треба рівнятися. В тому числі і в нинішніх скаламучених олігархічним режимом умовах.

Ми спеціально не вдаємося до цитатології роману-кіносценарю, в тім числі і до висвітлення-показу ганебних директив очільників Совдепії (Леніна, Сталіна та із зими) — той, хто цікавиться цією історією, добряче це знає, приміром, чи не Ленін послав Тухачевського «придушувати антоновський закопот»? Власне, виступи простих селян-трудівників проти продрозверстки.

Вирок історії — геть тоталітаризм! — то справедливо. Але виконувати його буде не якася Божа сила, а повинні ми самі, йдучи голосувати за обранців до влади не криком, а серцем і розумом.

Федір СТЕПАНОВ, член НСПУ, лауреат премії ім. О. Гончара м. Сімферополь

# УКРАЇНА У ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Цього року світова спільнота відзначатиме сторіччя початку Першої світової війни. У київській книгарні «Є» відбулася презентація першого тому книги «Велика війна і Україна. 1914-1918». Це капітальна 700-сторінкова праця, підготовлена Інститутом історії України Національної академії наук України (голова редакційної колегії — академік НАН України Валерій Смолій, відповідальний редактор — член-кореспондент НАН України Олександр Реснт). Це перше в українській історичній науці таке фундаментальне дослідження.

38 держав із населенням у півтора мільярда осіб опинились в стані протиборства між собою. За 4 роки, 3 місяці і 10 днів, які тривала війна, загалом було мобілізовано 73,5 млн. осіб, з яких 10 млн. — убито (стільки загинуло в усіх європейських війнах упродовж тисячоліття до 1914 року) та близько 20 мільйонів поранено. Оскільки Україна на той час була розділена між різними державами, то й українцям довелося зійтися у братобівничій війні. В російській армії воювало 3,5 млн. українців (за іншими даними — 4,5 млн. із загального числа 15,5 млн.). А в австро-угорській армії передувало близько 300 тисяч українців (майже 9 відсотків особового складу). Українців на Наддніпрянській Україні жило близько 25 млн., а на Західній Україні — 6,5 млн. Вихідцями з українських територій майже на 80 відсотків було поповнено команди кораблів та підрозділів бойової охорони Чорноморського флоту.

Перша світова війна була величезною гуманітарною катастрофою, соціальним потрясінням. Водночас вона викликала підняття національних рухів, в Україні каталізувала процес формування мовної нації, яка з об'єкта міжнародної політики перетворилася на її безпосередній суб'єкт. Олександр Реєнт і Валентина Шевченко у післямові наголошують: «Чим довше люди пам'ятатимуть жахіття війни, тим краще вони розумітимуть ціну й важливість мирі».



Першої світової війни.

Перший том складається з нарисів про Першу світову війну в історіографічному вимірі, «українську карту» в міжнародних відносинах, політичні сили українства в 1914-1918 роках та актуалізацію «українського питання», духовні та повсякденні проблеми тогочасного суспільства. Висвітлено перебіг бойових дій на території України, боротьбу флотів на Чорному морі, зокрема підводну війну.

Перша світова війна була величезною гуманітарною катастрофою, соціальним потрясінням. Водночас вона викликала підняття національних рухів, в Україні каталізувала процес формування мовної нації, яка з об'єкта міжнародної політики перетворилася на її безпосередній суб'єкт. Олександр Реєнт і Валентина Шевченко у післямові наголошують: «Чим довше люди пам'ятатимуть жахіття війни, тим краще вони розумітимуть ціну й важливість мирі».

Цьогоріч вийде у світ другий том книги «Велика війна і Україна. 1914-1918», який складатиме спогади учасників війни, фото і документи.

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ

м. Ірпінь

1929), основоположник українського етнографічного музикознавства.

1952 р. — Ніл Хасевич, художник УПА. Загинув від рук чекістів.

5

Народилися:

1827 р. — Леонід Глібов, український офіцер, генерал-армії УНР, командувач Залізної дивізії, віце-президент УНР в екзилі (1954-1961).

1949 р. — Володимир Івасюк, український поет і композитор, Герой України (2009, посмертно).

Один із основоположників української естрадної музики (поп-музики). Автор 107 пісень, 53 інструментальних творів, музики до кількох спектаклів. Професійний медик, скрипаль, чудово грав на фортепіано, віолончель, гітарі, майстерно виконував свої пісні.

18 travnia 1979 року його тіло було знайдене повішеним у Брюховицькому лісі під Львовом. Офіційна версія — самогубство — підлягала сумніву громадськості як 1979 року, так і тепер. Відповідно до неофіційної версії смерть Івасюка була вбивством, виконаним КДБ за наказом із Москви. Похорон Володимира Івасюка 22 травня 1979 року у Львові перетворився на масову акцію протесту проти радянської влади.

Померли:

1852 р. — Микола Гоголь, російський прозаїк українського походження, драматург, поет, історик, фольклорист.

1947 р. — Філарет Колесса, український етнограф, фольклорист, композитор, музикознавець і літературознавець, дійсний член Наукового товариства ім. Т. Шевченка (з 1909), ВУАН (з

1951 р. — Володимир Винниченко, видомий український прозаїк, драматург, художник, політичний діяч.

1980 р. — Григорій Тютюнник, український письменник.



В. Івасюк



О. Білаш

## УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

### БЕРЕЗЕНЬ

1

1977 р. — у Києві відкрито пам'ятник українському філософу Григорію Сковороді.

1998 р. — набула чинності угоди «про партнерство і співпрацю» між Європейським союзом і Україною.

Народилися:

1929 р. — Анатолій Свідзинський, український вчений, професор, доктор фізико-математичних наук, завідувач кафедри теоретичної фізики й астрономії, перший ректор Волинського національного університету імені Лесі Українки.

1938 р. — Борислав Брондуков, український актор («Вавилон ХХ», «Афоня», «Гараж»).

1988 р. — Максим Чайка, український студент, активіст молодіжної патріотичної організації «С1Ч», був убитий 17 квітня 2009 року членами проросійської організації в Одесі через політичну переконання.

Помер:

1918 р. — денікінці розстріляли юнака-бандуристу з Кубані Андрія Мінайленка, який талановито грав на бандурі, мав пречудовий голос, багато й успішно виступав.

2

Процеса неділя.

1861 р. — в Україні скасовано кріпацтво.

1918 р. — війська УНР і Німецької вітчизни більшовиків із Києва.

1943 р. — Корюківська трагедія: масове вбивство німецькими нацистами 6700 мирних жителів села Корюківка в Україні. За кількістю жертв це найбільший такий злочин нацистів як на теренах СРСР, так і в Європ



# СТРИБОК У ЗНАМЕНІТЬСТЬ

ЗДІЙСНИВ КРИМСЬКИЙ ТЕНОР ЗІ СВІТОВИМ ІМ'ЯМ МИКОЛА НАЗАРОВ

Театральні глядачі зі стажем пам'ятають, як у 1990 році на сцені Кримського академічного українського музичного театру почав виступати молодий артист Микола Назаров. Його тенор красивого лірико-драматичного оксамитового тембр у близьком звучанні у партіях Альфреда в опереті «Летюча миша» І. Штрауса, Дьюли в спектаклі «Просниси і співай» за п'есою угорського драматурга М. Дярфаша та інших. А діти були просто захоплені його П'ятницю в спектаклі «Білосніжка і сім гномів».

Співак і сам своє вокальне обдарування почав проявляти ще дитиною. З чотирьох-п'яти років горlopанив, за його словами, так, що було чути по всій окрузі в іхньому шахтарському містечку Полисаєво у Кузбасі. Співав з вокально-інструментальним ансамблем у шкільних концертах, в армійській художній самодіяльності. І це юнацьке захоплення музикою та піснєю поступово переросло в бажання вчитися виконавському вмінню на професійному рівні.

Перші сценічні кроки Миколи розпочалися в Ризі в оперній студії Латвійської державної консерваторії. Зазвичай студентів беруть у студію з третього курсу, од-

нак диригент Леонід Вігнер, прослухавши його, взяв на роль Ленського в опері «Євгеній Онегін» П. Чайковського ще першокурсником. Це була його перша опера партія.

Продовживши навчання в Одеській державній консерваторії, М. Назаров закінчує її як оперний, концертно-камерний співак і педагог з вокалу. Його репертуар широкий і багатогранний: про відні тенорові партії в багатьох операх, ораторії, меси, романси, старовинна музика і фольклор. Однак він прагне більшого і через два роки роботи в Сімферополі їде в Іспанію вдосконалувати свою майстерність. Співак відвідує майстер-класи багатьох світових знаменитостей, зустрічається в творчих обговореннях з Хосе Каррерасом, Монсеррат Кабальє та іншими славнозвісними іспанськими оперними майстрами на різних конкурсах, фестивалях, стає лауреатом і дипломантом міжнародних конкурсів у Барселоні, Каталонії, на Канарських островах.

Перед ним відчиняються двері на провідні сцени Іспанії та світу. І М. Назаров успішно гастролює, а з програмою «Вічна сарсуела» об'їздив майже всі країни Європи та Латинської Америки. Цей музично-драматичний жанр, в якому

пояснено оперу та оперету, зародився в кінці XVII — на початку XVIII століття і в ХХ-му набув великої популярності в усіх іспаномовних країнах. Сарсуелу одним із перших почав активно пропагувати у концертних виступах знаменитий Пласідо Домінго, а на своїх майстер-класах пропонував виконувати її всім молодим артистам.

Концертні програми Назарова з антологією сарсуели виявилися настільки затребуваними в глядачів Латинської Америки, що після 13-річного проживання в Мадриді він переїжджає на цілих сім років у Венесуелу. Засновує компанію класичного і народного мистецтва «Сибір-Каракас-Експрес» і спільно з піаністкою Тересою Кос та співачкою Марією-Оленою Варгас здійснює постановки музичних спектаклів. За яку б тему він не брався: віяло пристрастей чи ліричний аромат Латинської Америки, музика видатного венесуельського композитора, твори національної композиторської школи Вісенте Еміліо Сохо, реальності та фантазії російських мелодій чи від класики до сучасності, — в кожній з них наскрізно ниткою через всю програму проходив, об'єднуючи номери, один сюжет. Це був його влас-

ний стиль музичного театру. І нині такий же проект М. Назаров як соліст-вокalist Кримської філармонії прагне реалізувати в Сімферополі, повернувшись півтора року тому в Крим.

— Через двадцять років успішної артистичної кар'єри за кордоном ви знову вийшли на сцену міста своєї юності. Чому? — запитала я співака на репетиції перед його концертом, що відбувся 14 лютого, в День святого Валентина, у Будинку офіцерів Сімферополя.

— Я співав кращі зразки світової класичної та сучасної музики для зарубіжних глядачів, в основному багатьох людей, з достатком, і мені дуже хотілося, щоб їх почули і на нашій території. Приїжджаю у 1998 році з Іспанії з концертом у Севастополь. Згодом там же виступив з програмою «Сарсуела — опера іспанських королів» у супроводі Севастопольського симфонічного оркестру. Однак це були разові приїзди. А коли з роками додалася ще й ностальгія за рідними місцями, яку дуже гостро відчував за кордоном, бажання частіше зустрічатися з батьками, які живуть у Красногвардійському районі, більше не роздумував. І от я тут.

— Приїжджаючи на гастролі в Крим, ви знайомили вітчиз-



Чайковського. Це був наш перший концерт у рамках нового проекту.

— Публіка від нього в захопленні. А який сюрприз для неї приготували на День закоханих?

— Програма була різнохарактерною. Під гарячі ритми бразильської самби, кубинського танго, венесуельського вальсу «Поцілунок у сно-видіннях», сальси, мамбо, румби, ча-ча-ча танцювали майстри спорту зі спортивних бальних танців, чемпіони України і фіналісти Кубка світу Олексій Мухін та Анастасія Московкіна, представники міжнародної школи східного танцю «ТАНА». Жіночою любовною лірикою Латинської Америки представив ансамбль «Слов'яночки». А головним стрижнем програми стала мексиканська пісня «Besame mucho» («Цілує мене міцніше»). Це одна з найвідоміших пісень ХХ століття, що в 2009 році обрана офіційним девізом Мексико і є символом пристрасного кохання.

— Чим ви нині займаєтесь?

— Люди не повинні замикатися лише на своїй національній культурі, де б вони не жили, а мають розширявати свій кругозір, відкривати для себе нові, невідомі раніше світи. У мене в репертуарі є величезний пласт латиноамериканської музики, яку я вирішив показати нашій аудиторії так, як вона звучить там, на своїй батьківщині. Мою ідею підтримали піаніст Олег Краснов, музикант на ударних інструментах Валентин Кириленко. Ми сформували групу «Нове століття» («Siglo nuevo» band), в якій є такі інструменти, як рояль, контрабас, труба, бонги, конги, акордеон. Таким складом ми виступили 19 грудня минулого року, в День святого Миколая, в концертному залі Сімферопольського музичного училища ім. П.

— Чим ви нині займаєтесь?

— Люди не повинні замикатися лише на своїй національній культурі, де б вони не жили, а мають розширявати свій кругозір, відкривати для себе нові, невідомі раніше світи. У мене в репертуарі є величезний пласт латиноамериканської музики, яку я вирішив показати нашій аудиторії так, як вона звучить там, на своїй батьківщині. Мою ідею підтримали піаніст Олег Краснов, музикант на ударних інструментах Валентин Кириленко. Ми сформували групу «Нове століття» («Siglo nuevo» band), в якій є такі інструменти, як рояль, контрабас, труба, бонги, конги, акордеон. Таким складом ми виступили 19 грудня минулого року, в День святого Миколая, в концертному залі Сімферопольського музичного училища ім. П.

Валентина НАСТИНА



## ПРИСТРАСТІ ОПЕРИ

Феєрія живого звуку симфонічного оркестру, солістів-вокалістів, артистів хору і драми заповнила Кримський академічний український музичний театр на прем'єрі концерту симфонічної музики «Ненудна опера». Диригент Віктор Клімов, заслужений діяч мистецтв Автономної Республіки Крим, зібрав в одну програму найбільш популярний у глядачів, чарівний і хвилюючий пласт західноєвропейської класичної музики. Зі сцени прозвучали фрагменти таких безсмертних творів, як «Травіата» Д. Верді, «Кармен» Ж. Бізе, «Севільський циркульник» Д. Россіні, «Чарівна флейта» В.-А. Моцарта, «Норма» В. Белліні та інші.

Оперу не можна полюбити не пізнавши, а пізнавши — не можна не полюбити. В ній, як у дзеркалі людської душі, поєднані в одне ціле поезія і драматургічне мистецтво, міміка і танці, декорації та костюми, голос та інструмент. Зустрічі з такою музикою демонструють істинні цінності, дарують нам багатство емоцій, радують серце, звеселяють душу.

Драматизм і коміз життя з яскраво вираженою музичною експресивністю передали в аріях представниць жіночої вокальної половини театральної трупи — заслужені артистки Автономної Республіки Крим Тамара Гончаренко, Зарема Меджитова, Жанна Пилипенко, Марина Гіман та інші. А дуети Зареми Меджитової: квіткарок — у парі з Тамарою Гончаренко та кішок — із Мариною Гіман продемонстрували не лише високу вокальну

Юрченко. А кілька виходів на сцену іхнього тріо глядачі проводжали бурхливими оплесками та словами «Браво!».

Професіоналізм і майстерність інтерпретації оперних образів артистами, а музики — хором та оркестром доповнюють на сцені відповідно підібраний відеоряд, якому передували коментарі ведучих концертної програми — Лариси Соколової та Олександри Савченко.

— Концерт «Ненудна опера» входить у цикл «Прекрасний світ музики», який реалізується колективом протягом останніх трьох років, — розповідає завідувач літературної частини театру Тетяна Снегирьова. — А цього року з ним уперше отримали можливість ознайомитися глядачі Севастополя. Концерти відбуваються згідно з абонемента-

ми в останній неділі кожного місяця в Будинку офіцерів флоту.

Різноманітний музичний матеріал, напрацьований театром за свою більш як піввікову історію, об'єднаний у такі програми, як «Срібногівік сиулет...» за творами С. Прокоф'єва, «Із музичної скриньї XVII-XVIII століть» (Д. Перголезі, Й. Бах, А. Кореллі), «Музика фіордів» (Е. Гріг), «Пушкін — невічернє джерело музичних відкриттів» (Г. Свіридов, С. Рахманінов), «Музика епохи просвітництва» (В.-

А. Моцарт), «Вершини світового музичного мистецтва» (П. Чайковський), «Шедеври української класичної музики» (С. Гулак-Артемовський, М. Лисенко), «Мелодії, народжені Кримом».

Нова симфонічна програма зачаровує і постійних глядачів, і меломанів-початківців, створює неповторну атмосферу єднання в мистецтві, для якого немає віку, бо музика вічна.

Валентина ВАСИЛЕНКО

